

associació de dones periodistes

dones

desembre 2005 núm. 21 2,50 €

Investigadores,
passió per la ciència

L'ascensió imparable
del futbol femení

Pioneres de la ciència a Catalunya

Per **Iolanda Insa**

Juliana Morell

(Barcelona, 1594 - Avinyó, 1653)

Juliana Morell va néixer al carrer de la Cendra de Barcelona (barri del Raval). Des de ben petita, als 8 anys, ja parlava i escribia en llatí, grec i hebreu. Sembla ser que per problemes financers del pare, que era banquer, la família es traslladà a Lió. En aquesta ciutat va estudiar filosofia, física, dret civil i canònic. Des d'allà es traslladà a Avinyó, on aconseguí el grau doctoral en dialèctica i ètica l'agost de 1608 amb l'obra *Oració recitada davant Paulo V*.

El 15 de setembre d'aquest mateix any entrà en el monestir de monges dominicanes de Santa Pràxedes, a Avinyó.

Juliana Morell és l'única dona que apareix entre els savis presents al Paranimf de la Universitat de Barcelona.

Maria Capdevila d'Oriola

(Cabestany, 1905-)

L'any 1924 ingressà a la Facultat de Ciències Exactes, Físiques, Químiques i Naturals de la Universitat de Barcelona i es va llicenciar amb un expedient molt brillant en Ciències Exactes el 26 de setembre de 1928, esdevenint així una de les primeres matemàtiques universitàries de l'Estat espanyol.

El 1931 va ser becada per la *Junta de Ampliación de Estudios* (JAE) durant nou mesos per estudiar la teoria de funcions a França i durant el curs 1931-32 va esdevenir professora auxiliar d'Astronomia General i Física del Globus de la Facultat de Ciències de la Universitat de Barcelona.

La seva carrera, així com la d'altres dones científiques i universitàries va ser interrompuda per la Guerra Civil i el franquisme.

Creu Casas i Sicart

(Barcelona, 1913)

És la introductora de la briologia (un tipus específic de flora que inclou la molsa i altres) a Catalunya i a l'Estat espanyol. Després d'estudiar Farmàcia va esdevenir, el 1972, la primera catedràtica en Botànica per la Universitat Autònoma de Barcelona.

Als anys 40 inicià un herbari, amb la col·laboració del seu mestre Prudenci Seró, i d'altres companys/es i alumnes, que constituí la base de la brioteca de la Facultat de Ciències de la UAB i que actualment reuneix més de 60.000 mostres.

És membre numerària de la Reial Acadèmia de Farmàcia de Catalunya, professora emèrita de la UAB, i ha rebut diversos premis, entre els quals destaquem la medalla Narcís Monturiol de la Generalitat de Catalunya (1983).

Montserrat Garriga Cabrero

(Cienfuegos-Cuba, 1865 - Barcelona, 1956)

El seu nom autèntic era Maria Caridad del Cobre Garriga Cabrero i va néixer a Cienfuegos (Cuba), però de ben jove vingué a viure a Catalunya.

Després de ser alumna del Dr. Pius Font i Quer en un curs de botànica es va convertir en la seva col·laboradora. Va herboritzar diverses plantes d'arreu de Catalunya, convertint-se en una imponent botànica i engrandint així la Secció Botànica del Museu de Ciències Naturals. També realitzà nombroses donacions de les plantes que anava herboritzant a l'Institut Botànic de Barcelona.

La seva interessant carrera va fer que l'Ajuntament de Barcelona li concedís el seu nom a una plaça del Districte de Sant Martí l'any 1998.

sumari

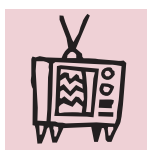
2 elles també hi eren

Pioneres de la ciència a Catalunya
Per Iolanda Insa

4-14 quan totes les dones

Investigadores: passió per la ciència
Textos: Marta Ortega, Maria Dolors Viñas
Fotos: Esther Sanromà

18-19 així ens veuen, així ens va

Les esportistes als informatius de ràdio i televisió
Per Mei Ibáñez

22-23 pensar en clau del XXI

S'hauria d'imposar la paritat per llei?
Soledad Murillo i Josep Maria Vallès
Il·lustració: Jaume Cluet

28 de cara a la paret

La gata Lina
Per Gemma Sales

30-33 a favor nostre

El tabú de l'ablació de la UAB
Per Rosa Frasquet
Teixint xarxes solidàries entre dones
Per Alicia Oliver

34-35 sofregit Cultural

Per Esther Molas

altres seccions

37-41 l'estenedor d'idees

42 fina Isegura, periodista d'altura

Guió: Joana Gallego
Il·lustració: Aina Albi

15-17 Fem-esport

L'ascens imparabile del futbol femení
Per Silvia Majó, Rosa Mª Junyent

20-21 dones que remenen les cireres

Anna Veiga, biòloga
Per Sandra Balagué

24-27 l'administració administrada

Coordinada per Marta Corcoy

28 europa a l'abast

El premi Sajarov 2005
Per Esther Molas

dones

Barcelona, desembre 2005, núm. 21

Consell de Redacció
Montserrat Puig, Joana Gallego, Mª Eugenia Ibáñez,
Pilar Aymerich, Hilda Ferrer, Marta Corcoy, Elvira
Altés, Esther Molas

Coordinació: **Elvira Altés**
Coord. tècnica: **Marta Corcoy**
Correcció: **Esther Molas**

Disseny gràfic: www.villuendasgomez.com
Maquetació: **Nagore Igarza (V+G disseny)**
Portada: **Villuendas+Gómez disseny**
Impressió: **El Tinter**. Dipòsit legal: B-44.200-2000

Edita:

Associació de Dones Periodistes de Catalunya

Rambla de Catalunya 10, 3r. Tel: 93 412 11 11/ 93 301 16 77 E-mail: adpc@adpc.cc Web: www.adpc.cc

Impressió en paper ecològic

Investigadores: passió per la ciència

Són de diferents disciplines científiques però totes tenen un denominador comú: la seva passió investigadora. Les dones que es dediquen a la recerca són una *rara avis* en la nostra societat, però a poc a poc el nombre de joves doctores va en augment i el futur de la investigació sembla que comptarà amb el necessari i enriquidor punt de vista femení.

Per **Marta Ortega**

La curiositat sense límits sembla el motor que mou les investigadores, encara que arribin a la recerca de manera més o menys casual. És el cas de Noelia González, de 24 anys, llicenciada en física, estudiant de doctorat a l'ICFO-Institut de Ciències Fotòniques, que viu a Barcelona compartint pis amb dos investigadors més: “Tenia clar que volia aprendre moltes coses, saber més sobre els fenòmens de la natura i que això no encaixava gaire amb cursar una carrera de cinc anys i entrar en el món laboral”.

També la curiositat va ser el que va portar al món de la recerca a la doctora en microbiologia, Dolors Xairó, 51 anys, casada i amb dos fills ja universitaris, actualment treballant pel departament de control de qualitat de Laboratoris Grifols, una empresa farmacèutica. “De petita volia saber el perquè de les coses i com més petites millor, suposo que per això em vaig decidir per la microbiologia. Vaig fer la llicenciatura en biologia, després la tesina al departament, i com volia dedicar-me a la biologia orientada a la medicina, vaig començar un màster en microbiologia a la Vall d'Hebrón que em va portar a elaborar la tesi doctoral”, explica Xairó. La doctora en biologia Isabel Bravo, que treballa al departament d'R+D de la mateixa empresa, té 40 anys, està casada i amb dos fills de 4 i 7 anys, també comenta la seva experiència: “En acabar la carrera vaig trobar feina en control de qualitat, però al cap d'un temps vaig veure que no podia aprendre més, i jo volia saber més coses, així que vaig començar a demanar beques per dedicar-me a fer un doctorat, volia reptes, aprendre, però també tenia clar que volia ser independent econòmicament, per això, fins que no vaig tenir beca no m'hi vaig posar”.

Per començar, el doctorat

Normalment, la carrera investigadora comença amb els cursos de doctorat, el primer esglaó per accedir a la recerca, atès que hi ha poques empreses catalanes que donin possibilitats als investigadors per fer investigació. Aquests estudis es poden fer sense beca, però llavors no es disposa ni de diners ni del temps necessari per realitzar-los. Així, el més habitual és que els futurs investigadors intentin aconseguir beques de personal investigador, uns ingressos baixos en comparació als del mercat laboral. Però, tal i com explica González, obtenir una beca no és fàcil: “Només es viable si tens un bon expedient o si el departament que t'interessa compta amb recursos propis per poder finançar-te el doctorat. A més, des que es concedeix la beca fins que es cobra poden passar mesos. I a efectes pràctics, quan es vol llogar o comprar un pis et trobes en un nivell inferior a un treballador qualsevol. El propietari et considera un estudiant de situació total-

ment inestable, i per tenir una mínima garantia et demanen una fiança enorme i fins i tot l'aval del teus pares. No cal ni parlar-ne de com pot ser la situació si vols demanar un préstec”. D'altra banda, pel que fa a la concessió, opina que no hi ha cap tipus de discriminació. “Quan demanes una beca no la demanes tu sol, és a dir, una beca sempre va associada a un grup i projecte concret, per tant, abans d'optar per una beca has d'arribar a un acord amb el grup que t'interessa perquè t'acceptin. És en aquesta situació on es poden donar diferències entre homes i dones. Tots sabem que el món de la investigació sempre s'ha considerat un món d'homes, només cal fer una ullada al panorama històric, i malgrat que les coses van canviant, no podem dir que sigui un ambient equitatiu. De fet, en aquells grups que encara compten amb membres de generacions anteriors la discriminació és en ocasions evident. Es poden veure grups compostats en la seva totalitat per homes (almenys en ciències experimentals) en els que una dona tindria clarament problemes per aconseguir una beca”, relata l'estudiant de doctorat.

FOTO ESTHER SANROMÀ

Iolanda Insa, doctoranda en Didàctica de les Ciències Socials, investigadora del grup DHIGECs, de la UAB

Les beques i altres patiments

Per a Iolanda Insa, 29 anys, amb parella estable i sense fills, doctoranda en Didàctica de les Ciències Socials i investigadora del Grup Didàctica de la Història, la Geografia i altres Ciències Socials (DHIGECs), a la Universitat de Barcelona, un altre tema pendent, sobretot tenint en compte l'alt percentatge de personal amb beca al món de la recerca, és la regularització de la situació laboral dels becaris.

En la majoria d'ocasions, per aconseguir la continuïtat de les beques es requereixen estades a l'estranger, amb la qual cosa la situació de precarietat s'allarga fins ben entrada la trentena. Clara Masriera, doctoranda de 27 anys, amb parella estable i sense fills, que pertany al grup de recerca Didàctica del Patrimoni, Noves Tecnologies i Museografia Comprensiva (DIDPATRI), de la Universitat de Barcelona, ja es planteja el seu futur amb una beca postdoctoral: "Una vegada llegida la tesis doctoral, tinc la possibilitat d'obtenir una beca postdoctoral a l'estranger de dos anys –potser l'única possibilitat de continuar en recerca. No cal que descriuï tots els dubtes que ocasiona marxar dos anys a l'estranger pensant en allargar una inestabilitat professional que tampoc saps si millorarà, a més, pactar amb la parella que vingui o es quedi, ja que ningú et facilita que l'altre trobi feina allà on vas. Fa poc, la Generalitat ha llençat unes beques, anomenades Beatriu de Pinós per tal de fer la postdoc amb una empresa d'aquí. Tanmateix, sospito que no comptabilitzarà igual que haver marxat a l'estranger".

"Gràcies al pensament progressista feminista hi hagut un avenç en els últims anys, però el pes dels fills continua recaient en la dona" assegura Clara Masriera

Sílvia Soria, de 35 anys, investigadora postdoctoral Ramon i Cajal a l'Institut de Ciències Fotòniques (ICFO), divorciada sense fills, ja ha passat per aquest pelegrinatge: "Durant tots aquests anys en la investigació he pogut gaudir dels programes europeus, el que m'ha permès desenvolupar la meua carrera en diferents països, treballar en grups de recerca molt importants i en la part personal m'ha permès enriquir-me aprenent diferents llengües i conèixer altres cultures. El problema principal és la precarietat laboral i l'endogàmia del sistema acadèmic". Un cas similar és el de Zoraida Freixa, de 34 anys, amb parella estable, també investigadora Ramon i Cajal a l'Institut Català d'Investigació Química (ICIQ): "He tornat després de quatre anys i mig fora –ara porta un any i mig a l'ICIQ. La veritat és que atesa la situació de la recerca aquí per a molts investigadors tornar suposa anar a precari, perquè els sous són més baixos que a l'estranger. En el meu cas concret trobo que he estat de sort, perquè he pogut tornar a un centre pioner i m'han ofert atractives possibilitats professionals, però no crec que sigui habitual".

Per a Isabel Bravo marxar fora està molt bé si s'ha escollit, "però tal i com es planteja en la carrera investigadora és l'única opció, és com un exili científic, sense garanties de retorn amb èxit, tal i com he vist en companys de generació que ja fa 10 anys que van marxar".

La llibertat d'escollir

L'inici de la carrera investigadora coincideix amb el rellotge biològic i el moment de decidir sobre la maternitat. Masriera diu al respecte: "Quan realment es fan notòries les diferències de gènere entre investigadors i investigadores és quan arriba la maternitat. Gràcies al pensament progressista feminista hi hagut un avenç en els últims anys, però el pes dels fills continua recaient en la dona. A més, la que decideix ser mare i professional al mateix temps, acaba amb el cap dividit o apartada de la vida professional. He sentit un munt de vegades amigues meves que són mares que no se senten ni bones professionals, ni bones mares, ni bones amants dels seus companys/es.

Sílvia Soria, Ana Predojevic i Noelia Gonzalez, investigadores de l'Institut de Ciències Fotòniques (ICFO)

FOTO ESTHER SANROMA

FOTO ESTHER SANROMA

Zoraida freixa investigadora Ramon i Cajal a l'institut Catala d'Investigació Química (ICIQ)

I cal tenir en compte que un/a investigador/a no es consolida fins a la vora dels 40 anys. I les dones que volem ser mares abans? Hem d'esperar fins als 40?"

La doctora Freixa, de l'ICIQ creu que el problema no són els quatre mesos de la baixa maternal, "sinó el que ve després, doncs encara hi ha un repartiment poc equitatiu en les responsabilitats cap als fills". Aquesta científica explica: "El que he vist fins ara és que investigadores que no havien fet concessions ni a la parella per tirar endavant amb la seva carrera, sí les han fet pels fills. De fet, també em sembla bastant antinatural haver de prioritzar la carrera per damunt de tot".

La Llei Catalana d'Universitats ha fet un pas endavant en aquest sentit en establir sistemes de valoració específics dels currículums, tenint en compte el fet de la maternitat però, ara per ara, les institucions no recolzen la mobilitat, el retorn i les interrupcions en les tasques investigadores per necessitats familiars. Soria, que es troba en la fase de consolidar la seva carrera, creu que manca a les

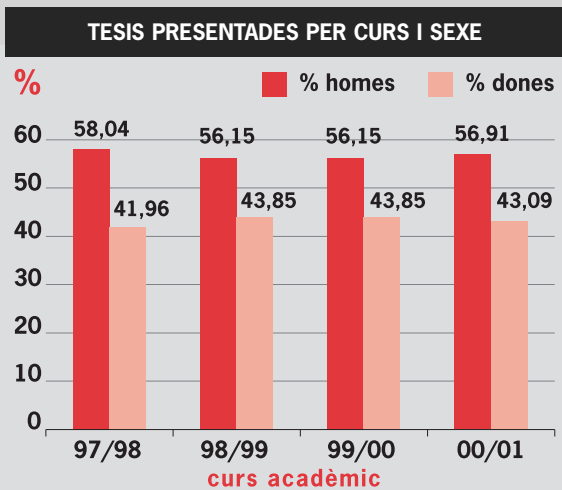
FUNDACIÓ CATALANA PER A LA RECERCA (INFORME 2003, WEB JUNY 2004)		
Patronat	19 membres	0 dones
Comissió Permanent	11 membres	0 dones
Comissió Científica	19 membres	0 dones
Comissió Econòmica	8 membres	0 dones

Font: Document sobre Dones i Ciència (Observatori de Bioètica i Dret)

La paradoxa: majoria de doctorandes, minoria de doctors

En els darrers anys, les dones són majoria respecte als homes com a estudiants de llicenciatura en totes les carreres, tret de les tecnològiques i les ciències experimentals. I a més, acaben amb èxit els seus estudis. En canvi, en el doctorat, contrastant diferents estudis i dades, s'arriba a la conclusió que actualment la majoria d'estudiants que inicien un doctorat també són dones, però la defensa de tesis doctorals està encapçalada per homes. Així, el curs 1999-00 hi havia més de 61.600 persones matriculades en cursos de doctorat a les universitats públiques espanyoles, el 50,3% eren dones. Però les dades del curs 1998-99 indiquen que de les 5.653 tesis doctorals aprovades només el 44% van ser llegides per dones (xifres de *La Educación en España*, 2002).

Per tant, el món de la investigació compta amb moltes menys dones de les que, en principi, podria esperar-se. El resultat és una important pèrdua de capital humà i una lesió del dret fonamental a la igualtat. Segurament aquesta situació és producte de diversos factors, però sembla clar que un d'important depèn de les possibilitats de fer compatible la vida laboral amb la personal, i de què es tingui en compte que els períodes de buit de publicacions o d'assistència a congressos no són producte de la inferioritat de qualitats d'excel·lència investigadora, sinó resultat de la desigualtat en la divisió de rols dins de l'àmbit de l'esfera privada. Per a Soria: "És com una canonada que perd aigua, moltes dones mig abandonen la recerca quan tenen fills, ja que deixen de treballar durant el permís de maternitat i després poden treballar menys, això vol dir menys publicacions i, al final, vol dir accés inferior a promocions".

Font: La situación de las mujeres en el sistema educativo de ciencia y tecnología en España y su contexto internacional (2003)

universitats, empreses i centres de recerca un departament d'igualtat d'oportunitats "que s'encarregués de controlar que no hi hagi situacions de discriminació i/o d'assetjament, de fet aquests departaments ja existeixen en molts països europeus, potser així en un futur no molt llunyà les dones no haurem de triar entre família i carrera".

Per a la doctora Xairó les mares sempre estan en la disjuntiva de si dediquen prou temps als fills, o si dediquen prou temps a la feina: "Crec que els homes no ho miren tant això. A més, en cas que els homes vulguin fer carrera, les seves companyes solen mostrar-se més comprensives i els recolzen, quelcom que a la inversa no es dona tant".

I en cas que la dona decideixi no tenir fills, també pateix l'etiquetatge de "no productiva al 100%", segons Iolanda Insa, "ja que socialment encara hi ha la creença de què la dona ha de ser mare per natura".

La recerca en femení: un sostre de vidre

El febrer de 1999 la Comissió Europea estableix un Pla d'Acció sobre Dones i Ciència, (*Women and Science-Mobilising women to enrich European Research*) amb una àmplia base de participants. El Pla tenia com a objectiu analitzar la situació de les dones investigadores, i també establir una estratègia per promoure la recerca per, per a, i sobre les dones. A la vegada, es va establir un grup de treball per a la realització d'un informe sobre dones i ciència a la Unió Europea. Així, l'any 2000 es va difondre el conegut com a informe ETAN (*European Tecnology Assessment Network*), el primer intent sistemàtic d'obtenir estadístiques sobre les dones en ciència a Europa i fer-les servir per fer recomanacions sobre les polítiques a seguir. L'informe ETAN va marcar un abans i un després en la divulgació i denúncia de la persistent discriminació de les científiques. De fet, Sílvia Soria explica que fins al 6è programa marc de la Comunitat Europea, no hi havia cap pla d'acció destinat a la igualtat de gènere i, suposadament, "part de la despesa en investigació (3% del PIB) hauria d'estar destinada a crear molts llocs de treball per a dones en ciència d'aquí al 2010". El 1999 es va dir que un dels objectius europeus era que el 40% de les comissions avaluadores i panells de consell haurien d'estar formades per dones. "En el nostre país, encara hi ha molt camí per recórrer, no s'inverteix suficient en recerca per tenir un panorama més equitatiu", assegura l'investigadora de l'ICFO.

Les conclusions aportades per aquestes línies de treball, van portar a la certesa que, si bé la presència de les dones era molt pobre en les àrees de recerca en el sector públic, en el privat la situació encara era pitjor. Per aquest motiu, la Comissió va decidir fer un informe sobre les dones en la investigació industrial, *Women industrial research: A wake up call for European Industry* (2003). Les conclusions van posar en evidència un buit de presència de dones en els sectors d'investigació industrial, ja que només representen el 15% del personal, i a més, ocupen els llocs inferiors de la jerarquia, i es troben amb major grau en situació de temporalitat. En opinió d'Isabel Bravo, actualment hi ha igualtat només en els nivells bàsics, així, al departament d'R+D on treballa hi ha majoria de dones com a caps de departament i secció "en canvi, els llocs de poder continuen essent dels homes". Segons aquesta biòloga: "El canvi vindrà molt lentament, tant a les universitats com a les empreses. Potser les dones que ja tenen els fills grans i una llarga experiència les comencen a considerar més, però sempre hem d'anar demostrant molt i oferint més que els homes per arribar als mateixos llocs".

En aquest sentit, tot i que als països del sud d'Europa la situació és millor que a la resta, no hi ha igualtat en els llocs de poder. Així, a Catalunya només el 16% dels grups consolidats tenen com a investigadora responsable una dona, i d'aquestes la majoria són de l'àrea d'humanitats. A Ana Predojevic, de Sèrbia-Montenegro, 25 anys i estudiant de doctorat a l'ICFO, li va sorprendre aquesta masculinització dels llocs de poder, quelcom molt diferent al seu país d'origen: "Vinc d'una ciutat on l'alcalde és dona, a la Universitat hi ha una rectora i hi ha molts alts càrrecs ocupats per dones".

Per pal·liar el desequilibri, la doctora Soria reivindica més transparència en els sistemes de selecció i accés als llocs de responsabilitat "i que persones que influeixen en ciència evitin fer comentaris públics com el que enguany va fer en Larry Summers, a Harvard, quan va dir que el factor clau darrera de la mancança de dones en ciència

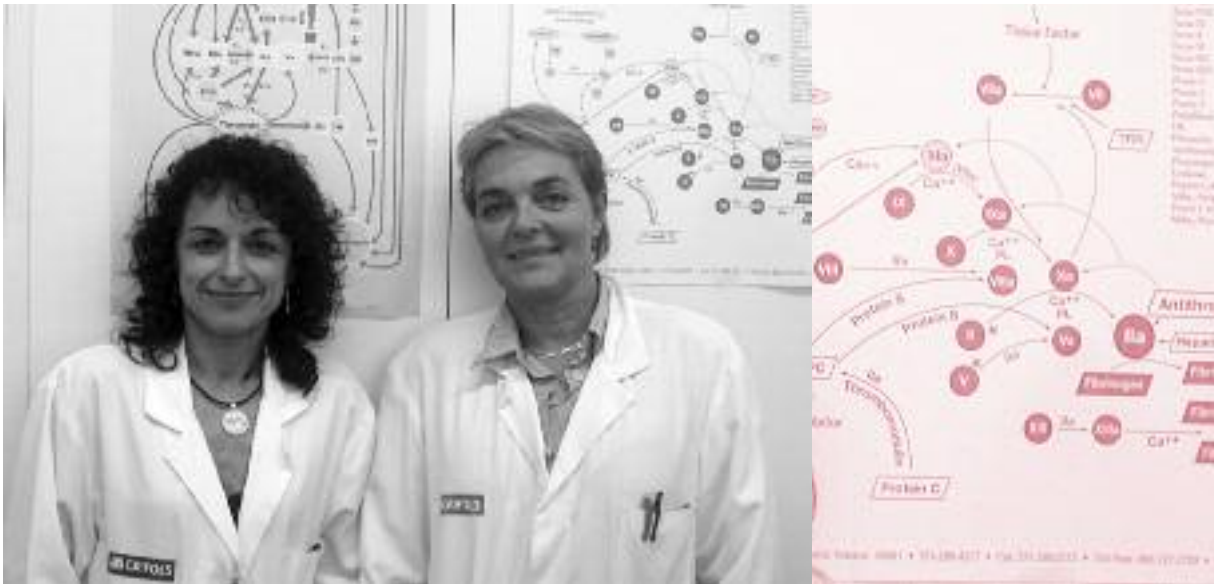
"en cas que els homes vulguin fer carrera, les seves companyes solen mostrar-se més comprensives i els recolzen, quelcom que a la inversa no es dona tant" afirma Dolores Xairó

% DONES DEDICADES A ACTIVITATS D'R+D A DEDICACIÓ PLENA PER SECTORS A CATALUNYA, 2001	
SECTORS	% DONES INVESTIGADORES
Empreses	18,7
Administració pública	40,5
Ensenyament superior	42,9
Institucions públiques sense afany de lucre	54,5
TOTAL SECTORS	32,0

Font: Llibre Blanc de les Dones de Catalunya en el Món de la Ciència i la Tecnologia

FOTO ESTHER SANCROMÀ

Dolors Xairó i Isabel Bravo, investigadores de Laboratoris Grifols

es deu a les aptituds intrínseques, traient-li molt de pes a la discriminació de gènere, sense adonar-se que el seu comentari era sexista i sense fonaments científics". Per a la doctora Freixa la majoria d'homes amb poder tenen al voltant de 50 anys i, encara que puguin semblar molt progressistes en una conversa informal, "no miren les dones ni se les escolten igual en les discussions científiques". L'investigadora de l'ICIQ assegura: "Encara hem de demostrar perquè estem allà, mentre que per a ells és natural. Estem en un sistema endogàmic i masculista".

Dolors Xairó considera igualment que el camí cap als llocs de decisió és molt més planer pels homes, mentre que les dones han d'anar demostrant sempre que valen i que són capaces: "Un home no gaire preparat pot arribar a dalt de tot, una dona que arriba a ocupar un lloc de poder és que ja el té consolidat".

Sumat a això, s'ha d'afegir que, en general, la carrera investigadora no és gaire coneguda i està plena d'estereotips que encara la fan més inaccessible pel sexe femení. Per a Soria, això és sobretot palès en el món de l'empresa, però també en l'àmbit públic de forma més o menys subtil: "La investigació és una feina de moltes hores i de poc sou; en el món acadèmic no crec que hi hagi diferències de sou, però en el món de l'empresa privada aquestes diferències poden arribar a ser molt grans. Les dones tenen menys prestigi dins dels departaments, poden arribar a tenir menys espai en els laboratoris, però més càrrega docent, tenen menys projectes aprovats i quan surten del món acadèmic obtenen treballs pitjors que els homes malgrat tenir la mateixa qualificació".

El context català de la recerca

Entre les investigadores entrevistades hi ha unanimitat: el context català de recerca ha millorat en els darrers anys, però l'Estat espanyol només dedica el 0,8% del seu PIB a la inversió en ciència, mentre que altres estats europeus superen el 3%. Això es tradueix en la precarietat del personal que es vol dedicar a la investigació, en la falta de beques de formació de personal investigador i també en

el baix pressupost per a compra de material i equipament científic. En paraules de la doctoranda de l'ICFO, Noèlia González: "Fins fa pocs anys, a causa de la manca de recursos destinats a la investigació, l'única recerca que es podia portar a terme era purament teòrica. L'aparició de centres on es pot fer recerca experimental, i la combinació d'aquesta amb la forta tradició teòrica ja existent, dona lloc a una investigació molt més potent". Per a Silvia Soria, investigadora del mateix centre de recerca: "Hem de treballar molt més per fer entendre a la societat que la recerca bàsica és el motor del desenvolupament. Tenim poques empreses que inverteixin en R+D, s'hauria d'incentivar la recerca en el món privat i, sobretot, intentar reduir al màxim la precarietat laboral en el món acadèmic". El fet és que, segons dades del DURSI, a Catalunya, el 67% de la despesa en R+D es fa a les empreses, en consonància amb el que passa a la Unió Europea (64%), als Estats Units (70%) o el Japó (74%). Però si ens fixem en el personal investigador, observem que a Catalunya només el 38% treballa al sector privat (i pocs d'aquests són dones) a diferència de la Unió Europea, on hi treballen la meitat dels investigadors.

Dolors Xairó opina que perquè hi hagués més persones dedicades a la recerca a Catalunya s'hauria de donar continuïtat a la carrera: "Més que grans sous, almenys al principi, crec que la gent vol una estabilitat, que després de les beques de formació hi hagi llocs on treballar". D'altra banda, Isabel Bravo creu que falta paciència als finançadors: "La investigació no dona fruits a curt termini i això els costa de veure, a més, quan s'han de retallar pressupostos, els primers que ho patim som els departaments d'R+D". També opina que manca una relació més estreta entre la recerca de les Universitats i la que es fa a les empreses. D'altra banda, per a Freixa falten oportunitats als joves investigadors per a què formin els seus grups de recerca independent després d'anys d'experiència, estades a l'estranger i assolides grans competències. ■

**"Encara hem de demostrar perquè estem allà, mentre que per a ells és natural. Estem en un sistema endogàmic i masculista"
diu Zoraida Freixa**

Lina Badimón, directora del Centre d'Investigació Cardiovascular, CSIC-ICCC, de l'Hospital de Sant Pau

FOTO ESTHER SANROMA

“En ciència és més difícil discriminar, perquè quan es fa un bon descobriment i s'escriu un bon article ja queda l'evidència”

La doctora Badimón (Barcelona, 1953) és la directora i principal impulsora de l'ICCC, una científica reconeguda internacionalment pels seus treballs sobre l'arteriosclerosi, trombosi i patologies vasculars que contribueixen a l'aparició de la cardiopatia isquèmica i dels infarts de miocardi. Es va llicenciar en Farmàcia i es va doctorar a la Universitat de Barcelona. Després va continuar la seva carrera als EEUU, on va tenir els seus dos fills, que ara tenen 24 i 15 anys. Desborda simpatia i positivisme mentre treballa incansablement, obrint portes, per a què altres dones també aconseguixin arribar als llocs de decisió.

Com i per què va decidir dedicar-se a la investigació?

Perquè m'agrada! Possiblement la decisió la vaig prendre quan anava a la universitat. Estava estudiant Farmàcia i al quart any feia bioquímica, això m'agradava, perquè em donava l'oportunitat d'arribar a la raó de la malaltia. L'estiu de quart a cinquè vaig començar de voluntària al *Centro de Investigación y Desarrollo* del CSIC —que llavors es deia Juan de la Cierva— i a cinquè vaig compaginar aquesta tasca amb la carrera. Després vaig fer el doctorat al Juan de la Cierva, compaginant estudis de Medicina, i vaig tenir la possibilitat d'anar a fer un postdoctoral als Estats Units d'Amèrica.

Per què va decidir marxar a l'estranger a continuar la seva carrera?

Era l'any 1980 i vaig decidir marxar i agafar excedència, —ja que havia aconseguit una plaça al Consell Superior d'Investigacions Científiques (CSIC)—, perquè la situació era difícil per a la recerca i no hi havia tantes

possibilitats que afavorissin la investigació. També es va donar la circumstància que el meu marit, Carlos Mendieta, metge estomatòleg i periodoncista, volia fer una aposta semblant, tot i comptar amb una plaça fixa com a metge a la Seguretat Social, i vam anar tots dos amb beca cap als EEUU, a Minnesota. Allà, cadascú va poder desenvolupar la seva àrea d'interès. En un principi hi anàvem per un parell d'anys. Jo vaig començar a treballar a la Clínica Mayo, de Rochester; es tractava d'integrar-se en un projecte, aprendre... Val a dir que la nostra situació econòmica com a becaris era bastant precària, i que feia molt fred, positivament era un sacrifici, però no el vaig viure com a tal, sinó com una aposta de futur. Després, a l'any 1983, vaig tenir l'oportunitat d'anar a Nova York, al *Mount Sinai School of Medicine*, fitxada pel cardiòleg Valentí Fuster com a Directora del Laboratori de Recerca de Cardiologia. Així que els dos anys es van convertir en cinc més, però sempre amb aquesta provisionalitat. De fet, el darrer destí va ser Boston, a l'Hospital General de Massachusetts. En total m'hi vaig estar 15 anys i el balanç és sempre positiu. Penso que és una actitud davant la vida de voler aprendre, millorar. Tot plegat ho recordo com un període de plenitud, uns anys molt bons.

I com va aconseguir compaginar la maternitat amb la carrera professional?

Tot i que a Minnesota encara érem becaris, vaig tenir el meu primer fill, el Juan Carlos, una experiència meravellosa, una de les més importants de la vida. I és clar, la vida es complica, res de *superwoman*, del que es tracta és d'anar repartint amb la parella totes les tasques.

A Nova York va néixer la Guiomar, la meua segona filla, aquí ho vam tenir més fàcil, perquè la situació econòmica havia millorat. Però has d'anar sempre fent *planning*.

Com veu avui en dia la postergació de la maternitat per part de moltes joves investigadores per la inestabilitat laboral?

De fet, jo també vaig postergar la maternitat, perquè per la meua generació tenir un fill amb 28 anys ja era de les mares grans. No vaig tenir-lo a Barcelona, perquè sinó no hagués marxat, i als EEUU vaig esperar a veure que la nostra situació s'anava estabilitzant. El món de la recerca és molt competitiu, i entenc que ara s'allargui, perquè es tenen beques fins molt tard i la situació d'inestabilitat dura fins entrada la trentena. Si es volen tenir fills, no es pot esperar massa, no s'ha de renunciar a res, perquè a llarg termini pot ser irreversible. Les autoritats podrien ajudar una mica facilitant la tasca laboral de les dones amb serveis adequats, és quelcom que s'ha de continuar demanant.

Actualment dirigeix el Centre d'Investigació Cardiovascular de Barcelona.

Què li agrada més, la gestió o la investigació?

A mi m'agrada més investigar, però considero que,

com a gestora, estic fent una feina molt bona, perquè des que estic en aquest càrrec intento que hi hagi una consolidació de la investigació. El problema és que no hi ha llocs on fer recerca de forma estable. La gent se'n va a treballar a les empreses fent altres feines i es perd capital humà i també l'oportunitat de crear coneixement. El que vull és muntar grups i donar continuïtat als joves. Per suposat, la consolidació ha d'estar basada en una avaluació de la tasca feta, de l'excel·lència investigadora.

I quines són les qualitats que valora d'una persona investigadora?

Ha de ser creativa, sinó no hi ha innovació, que tingui capacitat d'observació, li ha d'agradar l'estudi per estar sempre al dia del que es fa al seu voltant, s'ha d'apassionar per les coses, i també s'ha de ser molt sistemàtic. Per suposat, s'ha de ser intel·ligent, però res d'extraordinari, a la vida tot s'aprèn.

En el seu cas, com a investigadora, primer va ser nomenada presidenta de la Societat Espanyola d'Arterioesclerosi i, després, primera científica espanyola presidenta de la Societat Europea per a la Investigació Clínica (ESCI). Què va significar això per a vostè?

Penso que he obert una porta més i que altres dones la passaran. En el cas de l'ESCI és quelcom molt gratificant, perquè es tracta d'una societat científica de més de 40 anys d'existència i jo vaig ésser la primera dona president. En els dos casos va ser una experiència molt bona, un premi a la carrera, va ser molt bonic.

Tot i aquestes fites professionals, alguna vegada ha notat que la tractessin diferent pel fet de ser dona?

Sí, en alguna ocasió, però com vaig venir de fora, he tingut facilitats per a les relacions. I està clar que, tot i que jo dirigeixo un institut de recerca, quantes dones són directores? Quantes són catedràtiques? Només el 18% dels professors del CSIC, la categoria més alta, són dones, mentre que hi ha moltíssimes dones com a becàries. Per què abandonen? Jo crec que hi ha un sostre de vidre amb moltes variables, per exemple, si la dona vol ser mare no té instruments per fer-ho compatible amb la carrera professional, però també hi ha companys que no comprenen la situació de la seva parella i no la recolzen, i en la tasca investigadora si no t'hi dediques et quedes fora. Algunes d'aquestes variables són comprensibles. El que no és acceptable és que la societat ho imposi. I ara no està dissenyada, perquè hi hagi un sistema equitatiu, i potser sense adonar-se, els homes recolzen els homes. Per sort, en ciència és més difícil discriminar, perquè quan es fa un bon descobriment i s'escriu un bon article ja queda l'evidència. ■

Marta Ortega

“Res de *superwoman*, del que es tracta és d'anar repartint amb la parella totes les tasques”

“Per què abandonen [les dones]? Jo crec que hi ha un sostre de vidre amb moltes variables”

Investigadores amb estrella

La llista d'investigadores que han destacat en els seus àmbits d'estudi al llarg de la història és llarga, encara que no sempre hagin estat reconegudes públicament. Per sort, cada dia el nombre de dones dedicades a la recerca amb èxit i reconeixement va creixent. En l'àmbit català podem esmentar, sense anar gaire lluny en el temps, persones que han rebut el reconeixement. Així, l'any 2002 l'astrofísica Margarida Hernanz (48 anys) de l'Institut d'Estudis Espacials de Catalunya (IEEC)HCE-CSIC va signar un article, juntament amb la llavors doctoranda del mateix institut, Gloria Sala (29 anys) —actualment investigadora al Max Planck, (Alemanya)—, a la prestigiosa revista *Science* en el qual determinaven per primer cop la durada d'un període clau en l'evolució de les noves. Per a Hernanz la publicació va significar, sobretot, un impacte de públic més gran que quan es publica a revistes especialitzades: "A més, es tractava d'una recerca que havíem fet només dues dones, per tant, la feina era completament nostra, de cap equip més". Ella, que té dues filles de 17 i 12 anys, no ha tingut problemes per compaginar la carrera i la vida personal, perquè segons explica: "El meu company, també investigador, i jo hem tingut clar que tant la meua feina com la seva són igual d'importants i les filles responsabilitat al 50%. El que crec és que encara la societat no està preparada per donar suport a les dones treballadores amb suficients escoles bressols i amb horaris compatibles amb els laborals".

Margarida Hernández, astrofísica de l'Institut d'Estudis Espacials de Catalunya

Anna Cabré, Directora del Centre d'Estudis Demogràfics

L'any passat, l'edició dels Premis Narcís Monturiol, guardó creat l'any 1982 per la Generalitat per reconèixer el treball de persones i entitats que han contribuït de manera destacada al progrés científic i tecnològic de Catalunya, atorgaven el 50% dels premis a dones.

I,enguany, el Govern català ha concedit la Creu de Sant Jordi a 32 persones i 15 entitats, entre elles dues investigadores: Fàtima Bosch i Tubert, catedràtica de Bioquímica i Biologia Molecular a la UAB des de l'any 1998 i directora del Centre de Biotecnologia Animal i Teràpia Gènica d'aquesta universitat. I l'Anna Cabré i Pla (62 anys), geògrafa i demògrafa, catedràtica de la UAB i, des de l'any 1984, directora del Centre d'Estudis Demogràfics. Segons explica, en rebre la seva candidatura per part de la consellera: "Li vaig preguntar si era perquè ara l'atorgaven paritàriament, i em va respondre que totes les dones fem el mateix, com si no ens ho mereixéssim, mentre que cap home no s'ho pregunta. Donem per fet que, encara que juguem a primera divisió, no estem a zona de *champions*". Cabré, que va tenir la primera filla amb 19 anys i és mare d'un altre fill, creu que els recorreguts professionals de dones i homes són diferents, "s'haurien de deixar d'aplicar esquemes biogràfics tòpics i masculins a l'hora de valorar les carreres i possibilitar la diversitat de trajectòries. Les dones, si volen ser mares entre 27 i 40 anys, es retarden, però fer carreres no és fer curses. Jo reivindico que no es perdin els trens, sinó que en passin a totes hores, i que no es posin obstacles institucionals que penalitzin les dones". A més, "moltes dones repugnen els aspectes competitiu de la carrera". ■

Marta Ortega

PREMIS NARCÍS MONTURIOL 2004

Mª Dolors Baró i Mariné	Catedràtica de Física aplicada de la UAB
Carme Batlle i Gallart	Historiadora de la UB especialitzada en l'edat mitjana
Carme Borrell i Thió	Doctora en medicina
Eulàlia Duran i Grau	Catedràtica de filologia catalana de la UB
Asunción Moreno i Bilbao	Catedràtica de la UPC en l'àrea de Teoria del Senyal i Comunicacions
Montserrat Pagès i Torrens	Professora d'investigació de l'Institut de Biologia Molecular del CSIC
Àngels Pascual de Sans	Catedràtica de geografia humana de la UAB
Conxita Royo i Calpe	Doctora en enginyeria agrònoma per la UPC
Maria Jesús Uriz i Lespe	Directora del Departament d'Ecologia Bentònica del Centre d'Estudis Avançats de Blanes
Anna Veiga i Lluch	Doctora en ciències biològiques per la UAB, especialista en reproducció humana i tècniques de reproducció assistida

Centre Internacional de Premsa de Barcelona

Investigadores unides

Les investigadores Carmina Virgili, Rosa Virós, Roser Gonzalez, Maria Casado i Mª Jesús Buxó, en una trobada organitzada per l'Observatori de Bioètica i Dret

A partir dels informes europeus de finals dels 90, per primer cop amb dades segregades per sexe, les investigadores es van començar a mobilitzar. Així, a l'Estat espanyol l'any 2001 nou dones de diferents àmbits de les ciències es van unir per a promoure el concepte que dones i homes són igualment capaços de contribuir a l'excel·lència intel·lectual, científica i tecnològica, i promoure la plena incorporació de la dona al món científic. Havia nascut l'*Asociación de Mujeres Investigadoras y Tecnólogas* (AMIT) <http://www.amit-es.org>). Una de les seves iniciatives és *La otra mitad de la ciencia*, exposició itinerant organitzada per la Unió Europea que reivindica la presència de la dona en la ciència i la tecnologia. L'exposició recorre les aportacions femenines al llarg de la història i vol destacar la presència de dones de referència, però també d'altres més anònimes que han fet aportacions al món científic des de la prehistòria fins a l'actualitat. La delegació catalana d'AMIT compta amb unes 40 sòcies i va començar a treballar fa un any i mig, convertint-se en una de les més actives. "Organitzem reunions bimensuals, establim contactes amb les institucions relacionades amb la recerca per demanar que les dades es donin segregades per sexes, i així fer possible la visualització de la discriminació, fem estudis sobre la presència de dones en recerca, entre altres", explica Joaquina Álvarez, el contacte d'AMIT a Catalunya (jalvarez@ija.csic.es).

Una altra iniciativa interessant és el Grup d'Opinió de l'Observatori de Bioètica i Dret (www.bioeticayderecho.com), amb seu al Parc Científic de Barcelona. Es dediquen tant a la recerca com a la docència, doncs el centre fa 12 anys que imparteix el màster en Bioètica i Dret. La directora,

Maria Casado, explica la seva filosofia: "Intentem donar informació rigorosa sobre temes en què no hi ha un consens clar com a forma de democratitzar la societat, perquè no tot es converteixi en un *show business* i que la societat realment tingui instruments de debat per poder pronunciar-se". El *Document sobre Dones i Ciència* (2004) és un dels fruits del seu treball i consisteix en una anàlisi de l'activitat científica, acadèmica i professional de les dones catalanes. Casado diu que van decidir publicar el document després de veure les dades i constatar la poca presència de dones en els llocs de poder: "Una cosa és la igualtat legal i una altra l'experiència real, hi ha encara moltes xarxes informals que fan que les dones quedem excloses en els processos de selecció, tampoc hem d'acceptar haver de copiar els models masculins per arribar-hi. Moltes dones que conec que han arribat a aconseguir l'èxit ha estat, perquè anaven lleugeres d'equipatge, és a dir, sense fills i sense parella".

D'altra banda, la Universitat Politècnica de Catalunya va engegar fa uns anys el Programa Dona, per aconseguir la igualtat en l'elecció professional, el desenvolupament i la inserció tecnològica. L'any 2003 van presentar el *Llibre Blanc de les Dones de Catalunya*, un estudi fet per un equip d'investigadores i investigadors, encapçalats per Carme Martínez Costa, amb l'objectiu de diagnosticar la situació de les científiques i proposar actuacions específiques per assolir la igualtat d'oportunitats en el món científic i tecnològic. El treball va posar de relleu que el potencial tecnològic del qual disposen les dones catalanes que treballen en els camps de la ciència i la tecnologia és molt alt i que no estem en disposició de malbaratar-lo. ■

Marta Ortega

...CIENTÍFICA

Josefina Castellví, oceanògrafa

Josefina Castellví és una apassionada dels oceans. Ho és especialment de l'oceà Antàrtic, perquè aquest oceà permet fer descobriments que tenen repercussions d'abast mundial. Ens explica que el gel que envaïx la zona és un autèntic manual d'història, sembla ser que, com a les anelles dels arbres, el gel guarda la informació. Es tracta, doncs, de fòssils atmosfèrics que permeten estudiar la composició atmosfèrica de milers d'anys enrera. Són dades extraordinàriament interessants i necessàries per reconèixer i reinterpretar els canvis climàtics que, alhora, ens permeten aprendre i desenvolupar processos per prevenir les desconcertants mutacions del clima de l'actualitat.

La doctora Castellví és la primera dona de l'Estat espanyol que es va especialitzar en les ciències de l'oceanografia i la primera dona del món que ha ostentat la direcció d'una base antàrtica. Vol puntualitzar que sempre s'ha tractat d'una feina d'equip, en la que ella, per circumstàncies impensades, li ha tocat assumir la responsabilitat de la gestió.

Castellví va ser la primera científica de l'Institut de les Ciències del Mar. Als anys seixanta, les dones tenien un espai professional i social molt limitat. Pel fet de ser dona, tenia prohibit embarcar per desenvolupar projectes científics. Reconeix, però, que va tenir uns companys excepcionals que li van facilitar integrar-se plenament als equips de treball en totes les activitats que les investigacions requerien. "Si tens les idees clares i voluntat per arribar allà on vols arribar, és molt difícil que t'aturin". Per sort, les coses han canviat radicalment; actualment, la directora de l'Institut és una dona i dels tres departaments en què s'organitza, dos tenen per cap una dona. Pel que fa al conjunt de la plantilla, estan sobre el 50%. Paritat absoluta!

Les habilitats especials per aquest tipus d'investigació científica no les atribueix pas a les experiències pròpies de les dones, més aviat creu que són fruit d'una manera de fer. "La dona, per naturalesa, és més metòdica, sobretot més ordenada i quan dic ordenada no em refereixo a que tenen el laboratori més endreçat; em refereixo a què tenen la concepció del treball, l'esquema del treball, sempre present, diria que la dona coordina molt millor la previsió i el repartiment de feines, que no pas l'home", assegura Castellví, que considera que els homes, ni que estiguin igual o més preparats que les dones, no tenen aquesta facilitat per reflectir-ho i expressar-ho en el seu treball habitual. Malgrat tot, els homes han estat tradicionalment els caps i els coordinadors dels projectes científics més importants, entre altres coses, perquè hi havia molt poques dones doctorades.

Els temps canvien, les relacions home-dona han donat un tomb excepcional però, encara ara, al segle XXI, la doctora Castellví, és plenament conscient que les dones científiques han de demostrar cada dia la seva vàlua, tant en la recerca com en d'altres camps, mentre que als homes sempre se'ls dóna per suposat la seva capacitat. ■

Maria Dolors Viñas

FOTO ESTHER SARROMA

La primera a l'Antàrtida

La doctora en Ciències Biològiques, Josefina Castellví, ha dedicat una part molt important de la seva vida a l'estudi de la biologia marina. L'any 1987, amb el professor Ballester i set persones més va posar en marxa la base antàrtica espanyola Joan Carles I, a l'illa de Livingston de l'arxipèlag de les Shetland del Sur. Durant 10 anys va ser la gestora i responsable de l'equip de treball, per on van passar, en diferents etapes, prop de 150 científics i científiques. L'acció i el conjunt de les investigacions realitzades van generar l'admissió d'Espanya al SCAR i ella mateixa va ser assessora científica en les delegacions espanyoles nomenades pel Ministeri. ■

L'ascensió imparable del futbol femení

El futbol femení a Catalunya està vivint en els darrers anys importants canvis que permeten que avanci poc a poc cap a la seva normalització. Aquesta disciplina esportiva, amagada molts anys sota la immensa ombra del futbol masculí, està accedint als drets que, fins no fa gaire, club i federacions li havien negat contínuament.

El passat 9 d'octubre es va celebrar el primer derbi de la Superlliga femenina al Miniestadi del FC Barcelona. Els equips del Barça i del RCE Espanyol van saltar al terreny de joc amb la motivació que impera en grans cites com aquesta. El resultat final del partit va ser un clar 0-3, amb el qual l'Espanyol va demostrar la seva superioritat després de dominar bona part dels minuts de joc i deixar poques possibilitats al seu rival. A les graderies de l'estadi, els més de 500 aficionats, un centenar dels quals són seguidors habituals, van protagonitzar una de les entrades més fortes del que portem de temporada. El nombre de redactors de premsa, càmeres de televisió i locutors de ràdio superava en molt el parell de reporters i fotògrafs que s'acrediten habitualment. A més, el partit va ser, fins i tot, retransmès en diferit pel canal 33 una hora després del final. Tots aquests ingredients van fer del derbi un matx excepcional en el qual es va evidenciar, no només el bon nivell de joc de les jugadores catalanes, sinó també el creixent interès que desperta el futbol femení en el nostre país.

Ocasions com aquestes palesen també que les federacions esportives, els clubs i els mitjans de comunicació semblen haver acordat anar millorant poc a poc les ingrates condicions en les que vivia aquest esport fa pocs anys.

En el cas del FC Barcelona, el fitxatge de jugadores mediàtiques, com la mexicana Maribel Domínguez, Marigol o Pati Pérez, ha simbolitzat l'aposta que els clubs catalans han fet per impulsar el futbol femení. Elles han incrementat alhora el reconeixement social dels equips de dones futbolistes i, per això, la majoria de jugadores catalanes estan molt agraïdes. "Des que s'ha incorporat Marigol, els nostres partits tenen molt més ressò als mitjans de comunicació. Abans només televisaven els partits més significatius, com el derbi, ara retransmeten partits amb el Bilbao o el Sabadell i cada setmana fan resums de la jornada, la qual cosa no passava l'anterior temporada", afirma contundent Laia Ramón, futbolista del Barça.

150 equips a Catalunya

Actualment, existeixen uns 150 equips de futbol femení a Catalunya que s'estructuren en sis categories. El màxim

nivell correspon a la Superlliga femenina i equival a la lliga de primera divisió de futbol masculí. En aquesta categoria hi ha tres equips catalans: el Barça, l'Espanyol i el Sabadell. En la divisió nacional n'hi ha 11, entre ells destaca la presència del Llers. Es tracta d'un equip, sorgit en aquesta població de l'Empordà, d'un miler d'habitants, que s'ha donat a conèixer arreu de l'Estat gràcies al bon nivell esportiu de les seves futbolistes.

En xifres globals, a l'Estat espanyol hi ha 12.076 llicències federatives de dones futbolistes i d'aquestes gairebé

Adriana Martín de l'Espanyol disputa la pilota amb Marina Marimon, portera del Barça.

1.900 són catalanes. El nostre país supera de bon tros altres federacions autonòmiques en nombre de jugadores. El País Basc, per exemple, en té unes 1.700 i Andalusia 1.500, aproximadament. Les dades s'expliquen en bona part, si tenim en compte que Catalunya va ser el primer lloc de l'Estat on es va jugar a futbol femení.

En aquest sentit, l'exjugadora del Barça i expresidenta del Comitè Nacional i Català de Futbol Femení, Maria

Laia Ramón, num.7 del Barça.

Natalia Astrain, entrenadora del Barça.

FOTOS EDISON

Teresa Andreu, assegura que les primeres negociacions que es van dur a terme, l'any 1980, per legalitzar el futbol van ser molt dures. "En aquella època, com ara, els dirigents eren tot homes i no estaven gens acostumats que les dones poguéssim envair una parcel·la que sentien tant seva", explica l'exfutbolista. Però a la resta d'Europa les dones feia 10 anys que podien jugar a futbol femení i aquest va ser, segons Andreu, un argument decisiu. Des de llavors, el futbol femení ha canviat en molts aspectes i malgrat que la majoria de jugadores estan d'acord en afirmar que queda un llarg camí per endavant, hi ha hagut avanços molt importants.

Un equip més competitiu

"Amb la junta directiva d'en Joan Laporta hem aconseguit formar part del futbol base i gaudim així de tots els beneficis que tenen els nois, com el servei mèdic, les instal·lacions o el servei de bugaderia. Aquest ha estat un gran pas per a nosaltres", afirma l'entrenadora de l'equip femení del Barça, Natàlia Astrain. Per a la barcelonista Laia Ramón totes aquestes millores que "fa poc eren impensables, ajuden a crear un equip molt més competitiu". A més, en l'actualitat el Barça ofereix a les seves

jugadores una remuneració en forma de beques per pagar els estudis i cobreix les dietes de desplaçament per entrenar i jugar. En el cas dels fitxatges estrangers, aquestes aportacions s'amplien i poden gaudir també d'un pis i una pensió per pagar àpats i despeses diàries.

Malgrat tot, les jugadores dels equips femenins catalans creuen que encara hi ha molta feina per fer. És el cas de la futbolista del RCE Espanyol Adriana Martín, per a qui els estaments no inverteixen el recursos necessaris per potenciar aquesta disciplina esportiva: "No estem ni a un 50% de les nostres possibilitats pel que fa al nivell esportiu. Tenim bones jugadores, però falten infraestructures i sobretot ajudes. Molta gent s'omple la boca, però després les administracions esportives no ens ajuden i això es nota. S'han de destinar més recursos i, com fan molts clubs, si es creu de veritat en el futbol femení s'ha d'anar a mort amb el projecte. Les mitges tintes mai no són bones", assegura la jugadora. Martín va deixar l'any passat el FC Barcelona per iniciar aquesta temporada una nova etapa al club periquito. Aquesta jugadora és, per a molts, un magnífic exemple de l'altíssim nivell que té el futbol femení català respecte del de la resta de l'Estat.

"La principal diferència entre el futbol femení i el masculí són els diners. Mentre que el primer és un 95% amateur, el segon mou grans quantitats de diners", afirma el seleccionador català de futbol femení, Félix Gimeno. Per al tècnic, aquest esport lentament està adquirint dimensions extraordinàries i els darrers resultats ho confirmen. Des de l'any 2001 la selecció catalana ha guanyat cada any els campionats estatals en diferents categories. Aquestes victòries van arribar l'any passat a un dels punts més àlgids de la història del futbol femení català, en proclamar-se campiones d'Espanya la selecció sub-17 i subcampiona la sub-25. "Catalunya té una bona pedrera i aquesta és una tasca que s'ha d'agrair principalment als clubs. Malgrat la precarietat en la que es troba el futbol femení, s'estan assolint fites molt importants", afirma Gimeno. ■

Silvia Majó

FOTOS EDISON

Paty Pérez, delantera mexicana del Barça, disputa la pilota amb Ane Bergara Artieda de l'Espanyol.

Adriana Martín de l'Espanyol en el partit disputat al mini Estadi contra el Barcelona.

FOTO ROSA M. JUNYENT

S'escriu Angeles, es pronuncia gol

Si scrive Angeles, si legge gol. Aquest és un dels molts titulars que a Itàlia s'han escrit a la premsa sobre Angeles Parejo, una davantera de 36 anys que s'ha convertit en tot un referent al *calcio* femení. Els seus gols, la seva manera de fer i el seu palmarès ho avalen.

Terrassenca, nascuda l'any 1969, juga al futbol gairebé des que té memòria. Va començar amb la seva germana besona, Isabel. Totes dues, davantera i lateral, jugadores amb molta projecció es van incorporar al Sabadell als 18 anys. La seva estada a l'equip vallesà va ser el trampolí cap al futbol italià. El Torí va apostar de seguida per elles quan les van veure en un amistós disputat contra les arlequinades. Un cop acabat el partit, i davant la insistència dels tècnics i president de l'equip transalpí, les bessones Parejo decidien canviar de país, i el que era més atractiu: formar part d'una lliga molt més forta i competitiva amb un contracte professional. Van ser tres anys a l'equip turinès abans d'encetar una llarga i fructífera etapa sarda, que continua encara avui, amb Angeles a un gran nivell. Isabel ja ha deixat el futbol.

Amb la seva simpatia, Angeles s'ha guanyat el cor dels aficionats italians, a més, ho fa amb un palmarès prou important: tres Scudetto, tres Copes d'Itàlia, una Supercopa i una mitjana de 30 gols per temporada, amb un rècord màxim personal de 39. Són xifres a l'abast de poques jugadores. Els títols li van obrir les portes d'Europa. Amb l'equip de la Torres Calcio Femmine ha jugat la Copa de la UEFA i la Champions League femenina. Va ser la temporada 2001-02 convertint-se així en la primera jugadora espanyola a prendre part en la màxima competició continental per equips. Va jugar-hi 3 partits, en els quals va anotar 4 gols. Amb la selecció espanyola la internacionalitat d'Angeles va tenir com a punt àlgid el tercer lloc a l'Europeu-98 de Noruega: 4 partits jugats, 3 gols que van contribuir a la medalla de bronze.

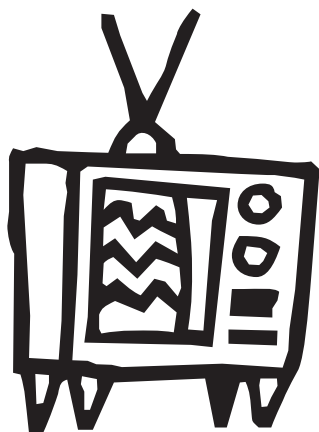
Angeles assegura que a Sardenya se sent com a casa. Passejant amb ella per Sassari, la ciutat on viu, els periodistes, els seguidors del futbol la coneixen prou bé i la paren pel carrer, admiren el seu treball i comenten la jugada, parlen del que passa al *calcio*, de com ha anat la jornada, dels cracs internacionals, del futbol femení... un futbol molt més professionalitzat i que al país transalpí té molt més seguiment mediàtic que aquí.

La seva experiència, el seu gran estat de forma, la seva veterania i sobretot els seus gols i la seva facilitat per manar dins del camp li han *impedit* deixar el futbol aquesta temporada com tenia previst. De les ofertes que tenia sobre la taula, entre les quals una de Lazio, va optar per raons de localització a l'Olbia, a Sardenya, prop de la Costa Esmeralda. L'Olbia que milita ara a la segona divisió té el repte de tornar a la màxima categoria del futbol femení. Per fer-ho compten amb l'Angeles. Ara per ara, la davantera catalana compleix amb escriu amb la seva mitjana. ■

Rosa M. Junyent

Gairebé un segle de practicar l'esport rei

- Al 1914 va néixer el primer club català amb el nom d'Spanish Girl, amb el suport del jugador anglès del Barcelona Jack Greenwell. El seu debut oficial va ser el 9 de juny d'aquell any, en un partit benèfic en favor de la tuberculosi que va aixecar les crítiques de molts cronistes esportius de l'època.
- La guerra civil va acabar amb qualsevol esperança del futbol femení. A la dècada dels setanta, a partir d'un anunci publicat en un diari per Immaculada Cabecerán es va crear un nou equip de dones futbolistes dins el Barça.
- La temporada 1971-72 es va disputar el primer campionat de Catalunya amb la participació de 14 equips.
- L'11 de setembre de 1980 un grup de jugadores es va desplaçar a Madrid per exigir als directius de la Real Federación Española de Fútbol la legalització d'aquest esport. Aquell mateix any el futbol femení era declarat legal.
- En l'actualitat hi ha 150 equips femenins de futbol i prop de 1.900 llicències de dones futbolistes.

Els informatius de ràdio i televisió ignoren les esportistes

Segons un informe, només s'esmenten 3 dones que practiquen esport per cada 458 homes

L'esport femení no apareix en els informatius de les quatre cadenes de televisió d'àmbit estatal (TVE, La2, Tele 5, i Antena 3) ni tampoc en els equivalents en les emissores de ràdio (RNE, SER, Onda Cero i Cope) i això equival a dir que les esportistes són totalment transparents, no existeixen per a uns mitjans de comunicació que tenen gran audiència. Aquesta és la conclusió ràpida que es desprèn del segon informe *Representación de género en los informativos de radio y televisión* que ha dirigit la investigadora Pilar López Díez.

Un treball similar en el cas de les televisions d'àmbit català demostra amb major claredat que el menyspreu per la participació de la dona en l'esport s'inicia a les pròpies institucions que han de vetllar per la igualtat. L'informe encarregat pel Consell de l'Audiovisual de Catalunya (CAC) *Distribució del temps de paraula en funció de la variable sexe als teletinformatius durant l'any 2004* prescindeix d'analitzar els continguts dels espais esportius. Aquest treball no aporta cap explicació sobre els motius d'aquesta excepció, encara que podem suposar que els resultats, sense necessitat d'anàlisi minucioses, eren tan vergonyosos que alguna persona va decidir obviar la seva publicació. No hi ha cap altre raó que expliqui per què no s'ha analitzat el tracte que les dones rep en un dels àmbits que amb major tenacitat les exclouen: les seccions d'esport dels mitjans informatius.

El treball de López Díez té el seu antecedent en la temporada 2000-01, quan l'*Instituto Oficial de Radio y Televisión* i el *Instituto de la Mujer* van subscriure un conveni per investigar quina era la representació femenina en

els informatius de ràdio i televisió. Els primers resultats van aparèixer al desembre de 2001 i els següents, als quals jo em referiré, al gener de 2005. L'informe és ampli, aplega tots els aspectes dels informatius, però aquí només citarem els resultats que es circumscriuen a l'apartat d'esports d'aquells informatius de ràdio i televisió.

La mostra escollida correspon a les setmanes del 4 al 8 i de l'11 al 15 d'octubre de 2004 per a les emissores de ràdio (40 informatius en total amb 843 notícies) i per a les televisions, només la primera setmana esmentada, amb el resultat de 35 telenotícies que van produir 880 notícies.

Disminueix la presència femenina

Hi ha una primera dada que ha de ser destacada, perquè és el paradigma d'un problema que sembla enquistat: la presència de les dones en els programes d'esports ha disminuït en els darrers quatre anys. És a dir, el percentatge d'esportistes esmentades en el primer informe de 2001, tot i ser ridícul, va ser lleugerament superior a l'obtingut en el següent informe, el de 2004. A la vista d'aquest progrés en la correcció de suposats errors hem de preguntar-nos quin és l'objectiu dels informes que l'*Instituto de la Mujer* i RTVE realitzen de mutu acord. És evident que, en l'aspecte esportiu, aquests treballs poden apaivagar les males consciències, però no serveixen per esmenar desigualtats. S'arxiven, i punt.

L'informe dirigit per Pilar López Díez inclou moltes variables, i, en conseqüència, gràfics, però per simplificar les conclusions he seleccionat la que fa referència a la distribució en percentatge de les persones esmentades i entre-

PERSONAS MENCIONADAS (EN %) EN LOS INFORMATIVOS DE TELEVISIÓN, POR CADENAS. 2004										
PROFESIÓN/OCUPACIÓN	Todas		tve1		La2		Tele5		Antena3	
	Mujeres/Hombres	Mujeres/Hombres	Mujeres/Hombres	Mujeres/Hombres	Mujeres/Hombres	Mujeres/Hombres	Mujeres/Hombres	Mujeres/Hombres	Mujeres/Hombres	
PROFESIÓN NO DECLARADA	3,8	4,5	2,8	2,6	4,4	5,6	3,5	5,8	5	5
POLÍTICO/A	3,6	19,2	4,3	22,4	1,1	15,6	5,2	20,8	2	15,2
DEPORTISTA, ENTRENADOR/A	0,2	27,9	0,2	25,6	0	2,2	0,2	22,1	0,2	39,1

DISTRIBUCIÓN (EN %) DE LAS PERSONAS MENCIONADAS Y ENTREVISTADAS, SEGÚN GÉNERO Y PROFESIÓN. TODAS LAS EMISORAS DE RADIO. 2004				
PROFESIÓN/OCUPACIÓN	PERSONAS MENCIONADAS		PERSONAS ENTREVISTADAS	
	Mujeres	Hombres	Mujeres	Hombres
PROFESIÓN NO DECLARADA	2,3 (2,5)	2,9 (2,6)	3,8 (3)	4,4 (4)
POLÍTICO/A	5,7 (3,5)	41 (38,4)	9,9 (4)	54,9 (49)
DEPORTISTA, ENTRENADOR/A	0 (2,9)	10,4 (17,4)	0,2 (0)	1,2 (4)

Entre parèntesis els resultats de l'estudi de 200-2001

vistades per entendre que pot ser la més representativa. En els dos quadres adjunts apareixen els resultats obtinguts per als apartats d'emissores de ràdio i televisió corresponents a l'informe de 2004 i, entre parèntesis, i només per a l'apartat d'esports, els de 2001. En el cas de les ràdios no s'han inclòs els percentatges parcials per emissores per ser en els quatre casos (RNE, SER, Onda Cero i Cope) gairebé idèntics.

L'oblit de les esportistes és tan flagrant que va portar als redactors de l'informe de 2004 a dedicar-li un comentari especial que no hem d'ometre. Sota el títol *Resultats globals: les esportistes no existeixen en els telenotícies*, s'analitza el paper que fan les dones i els homes en les notícies audiovisuals, i s'afegeix que les xifres quantitatives més significatives corresponen a la categoria d'esportistes: "Els esportistes van ser el 27,9% de totes les persones esmentades... però les dones que practiquen esport, professional o amateur, no existeixen per als informatius de televisió: l'0,2% d'esportistes va suposar, en xifres absolutes, 3 dones, mentre s'esmentava a 458 homes, la majoria, futbolistes però també jugadors de bàsquet, ciclistes, etc."

El protagonisme de l'esport femení

Els redactors de l'informe es pregunten si en els cinc dies de la mostra es van produir notícies protagonitzades per dones: la mitjana diària de notícies que entren a les redaccions dels mitjans informatius és de 4.550. D'aquest ampli número, els redactors de l'informe van seleccionar algunes de les que tenien dones esportistes com a protagonistes en la citada setmana de la mostra:

- Anna Serra es va proclamar campiona del món de carreres d'alta muntanya.
- La FIFA decideix que la Copa del Món femenina s'organitzi els anys parells a partir del 2010.
- Les corredores professionals de ciclisme s'organitzen i constitueixen una associació internacional amb l'objectiu d'"evitar la manca de respecte i fins i tot abusos de què alguna vegada són objecte les corredores".

Aquella setmana hi va haver un bon nombre de notícies de voleibol, handball, escacs, tennis, etc. transmises per les agències EFE i Europa Press i, segurament d'altres que aquestes agències no van tractar, perquè és evident que ambdues, en major o menor manera, també tenen tendència a oblidar les esportistes.

De les anteriors xifres es desprèn que ràdios i televisions fan una selectiva aproximació a la realitat i que, en general, els mitjans informatius reflecteixen el que passa a la societat espanyola sense tenir en compte que està integrada per un 50,76% de dones i un 49,24% d'homes. És evident que els informatius de ràdio i televisió no són fidels a aquesta composició, com a mínim pel que fa a l'esport.

L'excusa més fàcil dels esportistes especialitzats per justificar aquest oblit sistemàtic de les esportistes és la suposada manca d'interès de l'aficionat per la pràctica femenina. L'informe també fa front a aquell tòpic al recordar que la final entre Xina i Estats Units de la Copa del Món de futbol femení, de 1999, va reunir 90.000 persones i va ser seguida per 40 milions de nord-americans a través de televisió. Això no els hi passarà mai a les esportistes espanyoles: elles mai apareixen per televisió. ■

María Eugenia Ibáñez

El CAC oblida els blocs esportius

El Consell de l'Audiovisual de Catalunya (CAC) ha elaborat un informe sobre la distribució del temps en els telenotícies en funció de la variable sexe durant l'any 2004 i els seus resultats es van fer públics el passat 21 de juny. El treball aplega la totalitat dels informatius del migdia i tarda de les televisions d'àmbit estatal que emeten a Catalunya, TVE i Antena 3, les d'àmbit estrictament català, TV3 i K3/33, i les emissores locals de Barcelona, BTV, Citytv i Localia. L'estudi fa el seguiment de la distribució del temps d'ús de la paraula "dels actors polítics i no polítics en funció de la variable sexe", i explica que per actor s'entén "el personatge que apareix en el mitjà audiovisual com a representant d'un grup d'interès, una associació, un partit polític o una institució". Sense cap altra explicació, l'informe fa saber que no s'han analitzat els actors que apareixen en els blocs esportius.

Malgrat aquesta exclusió, part de les dades que s'inclouen en l'estudi ens poden donar una idea de la nul·la presència femenina en el món de l'esport, ja que la seva presència no va ser demanada per les esmentades cadenes per comentar fets puntuals, o analitzar qüestions diverses d'aquell àmbit.

La variant que hem pres com a referència és la que l'informe denomina "descriptor temàtic", és a dir, l'àmbit dels temes tractats en els informatius, llista que admet 16 possibilitats (art, cultura, ciència, conflictes socials, educació, economia, etc), i entre ells, l'esport, perquè no tots els temes relatius a l'esport es tracten en la secció especialitzada.

D'acord amb aquesta classificació, el temps d'ús global de la paraula utilitzada per les dones per parlar d'esport en els informatius de les set emissores analitzades va ser d'un 1,1% front el 98,9% per part dels homes. En temps real, aquells percentatges es tradueixen en 2 minuts i 33 segons d'ús de la paraula per part de les dones front a les 4 hores, 2 minuts i 23 segons per part dels homes. S'ha d'insistir en què en aquelles xifres s'han exclòs les corresponents als blocs d'esport, encara que qualsevol espectador habitual de les esmentades televisions sap que la inclusió de les seccions especialitzades no milloraria gran cosa el tracte de la esportista, o les referències femenines en el camp de l'esport.

Antena 3 té la presència femenina més alta (36,1%) en aquell descriptor temàtic, mentre que les altres van oscil·lar entre el 0% del K3/33, en front de les 3 hores i 19 minuts que els homes van parlar d'esport, i el 9,3% de TV3; el percentatge de TVE a Catalunya va ser del 2,1 i el de BTV, el 3%. A Localia i a Citytv ni homes ni dones van parlar d'esport en els informatius al marge dels blocs especialitzats.

FOTO ESTHER SANROMÀ

ANNA VEIGA

biòloga

“En aquests moments el que hi ha és una discriminació negativa: hem d'intentar compensar la balança”

Encara que el seu currículum és llarg, possiblement pel que més es conegui Anna Veiga és per haver format part de l'equip de metges que l'any 1984 va engendrar el primer nadó proveta de tot l'Estat espanyol. Llicenciada en Biologia per la UAB, el 1982 Veiga ingressa a l'Institut Dexeus, on hi dirigeix la secció de Biologia del Servei de Medicina de la Reproducció. El maig de l'any 2005 és nomenada directora del Banc de Cèl·lules Mare del Centre de Medicina Regenerativa de Barcelona (CMRB).

Un informe de la Comissió Europea afirma que les científiques europees ocupen molt pocs llocs de decisió. Vostè, en canvi, des de 1982 que exerceix càrrecs directius. Com s'ho ha fet per arribar a ser una d'aquestes poques privilegiades?
Suposo que treballant molt, d'una banda, i de l'altra també sabent aprofitar unes circumstàncies que em van ser molt favorables. Vaig començar a treballar a l'Institut Dexeus quan tot just començaven a posar-se en el tema

de la fecundació *in vitro* i jo, per la meua formació, vaig tenir la possibilitat d'incorporar-me en el primer equip. En aquest sentit, les coses em van anar força rodades.

Manen diferent, les dones, o això és un mite?

És molt difícil generalitzar, perquè cada persona fa les coses de diferent manera en funció del seu caràcter. Tot i així, probablement sí que hi hagi uns trets diferencials de les dones respecte dels homes, però no només en manar sinó en moltes altres coses. Hi ha trets que marquen molt cadascun dels gèneres i, per tant, és normal que també hi hagi diferències pel que fa a l'exercici del poder.

Al juny de 2004 vostè és una de les 10 guardonades amb els premis ADDE que lliura l'Associació de Dones Empresàries i Emprendedores. Creu que és un mal símptoma que existeixi una associació com aquesta?

És un mal símptoma en el sentit de què no hauria d'existir, igual com tampoc hauria d'existir, per exemple, el Dia de la Dona en tant que no existeix el Dia de l'Home. Que sigui un mal símptoma, però, no significa que consideri malament iniciatives com aquesta, perquè tal com estan les coses actualment trobo que és important que es reconegui la feina de determinades dones. Quan estiguem totalment normalitzats i les dones no hagin de lluitar per coses que haurien de ser absolutament habituals, tot això ja no existirà.

Que sovint l'home arriba més lluny professionalment que la dona no només és degut a la discriminació masculina sinó també a certs valors molt arrelats en la dona com és la importància de la família i els fills. Troba que la dona ha de canviar de mentalitat o la solució ha d'anar per una altra banda?

La solució ha d'anar per moltes bandes. No es tracta que ara les dones hagin de passar a valorar més la feina que la família, sinó que assumeixin que el paper com a mares i sustentadores de la llar ha de ser compartit amb la seva parella. D'altra banda, però, aquest canvi de mentalitat no l'ha de fer la dona sola, sinó tota la societat. I, sobretot, també han de posar molt de la seva part les administracions, que han de facilitar al màxim les coses, perquè la dona pugui treballar d'una forma plena sense renunciar a ser mare també de forma plena.

Vostè n'és, de mare. Com s'ho ha manegat?

Com bonament he pogut i com probablement ho fan moltes altres dones que estan en la meua situació. Jo he dedicat moltes hores a la meua feina, he intentat dedicar el màxim de temps possible al meu fill i a l'educació del meu fill. En el meu cas, he tingut la gran ajuda dels meus pares, que, sobretot quan el nen era petit, van ser un suport imprescindible per tal que jo pogués desplaçar-me o dedicar menys hores de les que la cura d'aquella criatura demanava.

Actualment la situació dels joves que volen dedicar-se a la investigació científica és complicada. Això, en el cas de les dones, significa no poder començar a pensar en la maternitat fins passada la trentena... Què cal fer per solucionar aquest problema?

Encara que així d'entrada pugui semblar sobretot un problema de temps, jo penso que es tracta més de manca de recursos. Normalment la situació de la persona que s'està formant, ja sigui fent el doctorat o el postdoctorat, és molt precària i, per tant, comporta que en la majoria de casos les dones ni es plantegin tenir fills. Això s'arreglaria si la remuneració econòmica que rebessin aquests estudiants fos més elevada. D'altra banda, també caldria que se'ls facilitessin les coses a nivell d'infraestructures, com per exemple instal·lar escoles bressols als centres on fan la recerca.

Està a favor de la discriminació positiva?

A veure: entenc que hagi d'haver, en aquests moments, una discriminació positiva, però la mesura en sí no m'agrada. És a dir, jo penso que una dona ha de ser triada per exercir un càrrec per la seva vàlua, no pel fet que sigui dona. El perill que li veig a la discriminació positiva és que, finalment, dones no vàlides acabin ocupant càrrecs només perquè la llei ho diu. Ara bé, el que també és cert, d'altra banda, és que com que en aquests moments el que hi ha és una discriminació negativa hem d'intentar compensar la balança... Però sempre com a mesura transitòria.

Creu que és un problema per a un home que la seva dona tingui més prestigi professional?

Si l'home és intel·ligent, crec que això no ha de ser cap problema. Tot depèn.

FOTO ESTHER SARRIOMÀ

“ les administracions, han de facilitar al màxim les coses, perquè la dona pugui treballar d'una forma plena sense renunciar a ser mare, també de forma plena”

Veiem casos de famílies senceres que es traslladen a una altra banda del món perquè a l'home li ha sorgit una feina. Els homes d'avui fan aquest sacrifici per les seves parelles en el cas que siguin elles qui han de marxar?

Cada vegada més. És cert que ara no és freqüent que això succeeixi, però a partir del moment en què l'home i la dona estiguin exactament al mateix nivell des del punt de vista professional, aquestes situacions seran totalment normals. D'entrada, a la dona se li plantejarà molt més sovint que ara l'opció d'una feina d'aquestes que *no es poden deixar escapar* i que impliquen anar a viure a un altre lloc. I quan això succeeixi, doncs aquella família s'haurà de plantejar si se'n va o no se'n va i si li val la pena el canvi. Tal com passa ara, però d'igual forma en tots dos sexes.

La veig força optimista.

Ho sóc, perquè tinc la sensació que la meua ha estat una generació una mica pont. Hem treballat i anat a la Universitat, però no ens hem sabut treure de sobre el pes que durant segles han tingut les dones d'haver d'assumir les feines de casa i la cura dels fills. En les generacions més joves, en canvi, els rols estan molt més repartits i és molt més freqüent veure homes que van al supermercat o que s'ocupen de la vestimenta dels nens. Al final això acabarà sent totalment normal. ■

Sandra Balagué

S'ha de reforçar la

Equilibrar el poder

Per Soledad Murillo de la Vega *

La necessitat de reforçar la paritat, la democràcia paritària, per llei, té el seu principal fonament en una igual participació en els òrgans de representació pública, i això està emparat per la Constitució espanyola, en els seus articles 23 i 14, en relació amb el 9.2, segons el qual: "Correspon als poders públics promoure les condicions per a què la llibertat i la igualtat de l'individu i dels grups en els que s'integra siguin reals i efectives; remoure els obstacles que impedeixin o dificultin la seva plenitud i facilitar la participació de tots els ciutadans en la vida política, econòmica, cultural i social".

La poca presència de dones en llocs de responsabilitat i presa de decisions denota un ampli dèficit pel que es refereix a la seva participació com a ciutadanes de ple dret, i per això és necessària una actuació pública que permeti superar aquest dèficit.

Aquesta actuació pública ha de tenir en compte el conjunt de la població, perquè som una societat integrada per homes i dones, i aquesta és una qüestió d'eficàcia. Segons la Declaració d'Atenes del 3 de novembre de 1992, realitzada durant la Primera Cimera Europea de Dones al Poder, "les dones representen la meitat del potencial humà, i la seva escassa presència en la presa de decisions constitueix una pèrdua per al conjunt de la societat".

Quan s'incorpora a l'agenda pública la necessitat d'incloure dones en els llocs de decisió política, la democràcia paritària, es plantegen dues possibles formes d'actuació. Una, la promulgació de normes obligatòries, de lleis, que modificant les normes electorals, garanteixin la paritat electoral, i l'altra, a través de mesures no obligatòries, com són les quotes establertes voluntàriament pels partits polítics i coalicions, i de mesures formatives i de sensibilització.

Sobre la primera possible línia d'actuació gravita, entre altres, l'argument de què aquesta modificació de les normes electorals és contrària a la Constitució. Malgrat tot no ha d'existir cap dubte sobre la constitucionalitat de la implementació de mesures d'acció positiva.

Tenim constància de què ja no resulta suficient confiar en mesures voluntàries o de sensibilització, i, per tant, cal cercar la màxima eficàcia en les formes d'actuació, les quals s'assoliran a través d'un marc legal que permeti dur a terme accions positives en favor de les dones, entre les que es troben aquelles que garanteixen un repartiment equilibrat d'homes i dones en els òrgans de poder. ■

* Secretària General de Polítiques d'Igualtat del Ministeri de Treball i Afers Socials

paritat per llei?

Il·lustració **Jaume Cluet**

Complicitats **socials**

Per **Isidor García***

Crec que s'han de valorar diverses circumstàncies a l'hora de plantejar-se la qüestió. En primer lloc, s'ha de considerar si la paritat és un instrument útil al servei del reconeixement del paper de la dona en una societat moderna. Per això cal tenir present, abans que res, que la societat del segle XXI serà moderna en la mesura que la dona passi a tenir el protagonisme que fins ara li ha estat negat en la societat. Només si la dona aconsegueix aquest paper, la societat esdevindrà una veritable societat moderna que respongui als reptes socials actuals. Des d'aquest punt de vista és evident que la paritat és un instrument entre tants que pot ser útil per aconseguir la finalitat assenyalada. Però no és ni ha de ser únic.

En aquest sentit, considero que cal fer una reflexió sobre el paper que han de tenir les lleis i les disposicions jurídiques en general. D'antuvi s'ha assenyalat que el dret és un instrument al servei d'una societat, cosa que evidentment és certa: ningú no dubtarà que el dret depèn de la realitat social, econòmica i cultural del país en què s'aplica. Però massa sovint aquesta visió del dret ha comportat que anés per darrere dels esdeveniments i de les necessitats socials. Sense entrar a discutir aquesta visió del dret, no s'ha posat l'èmfasi en el paper que té com a instrument transformador de la societat. Des d'aquest punt de vista és necessari que ara més que mai, a la vista de la realitat social, el dret sigui al capdavant de les transformacions que necessita la societat del segle XXI i, en aquest sentit, utilitzi l'instrument de la paritat com a transformador de les estructures socials que encara es troben ancorades en el passat.

Però no ens hem d'enganyar; com deia abans, el dret no és l'únic instrument a utilitzar en aquesta transformació perquè el dret per si sol no resoldrà la qüestió. És imprescindible introduir altres mecanismes de comportament social que portin inherents el reconeixement del paper de la dona en la societat i que, de ben segur, poden donar uns fruits més profunds i duradors, com els que –per exemple– derivarien d'un nou tractament del paper de la dona en l'àmbit de l'ensenyament (materials no discriminatoris) en l'àmbit professional i econòmic (una nova manera d'entendre el temps i les prioritats empresarials), etc. Només si hi ha una veritable complicitat de tota la societat es podrà consolidar aquest protagonisme de la dona que necessita la societat del segle XXI. ■

*Cap del Gabinet del Conseller de Justícia.
Advocat, professor de dret civil. UB.

Un compromís comú: **PREVENIR LA VIOLÈNCIA VERS LES DONES**

Un any més el 25 de novembre, Dia internacional contra la violència vers les dones, els governs locals expressen el seu més ferm rebuig davant d'una problemàtica tan greu com és la violència de gènere. Una violència que lesiona els drets fonamentals de les dones i la seva llibertat. Una violència basada en la desigualtat que qüestiona els drets de ciutadania i el desenvolupament democràtic. Els ajuntaments aposten per ampliar els recursos i els serveis necessaris; per avançar en la creació i consolidació de xarxes de coordinació entre professionals; per desenvolupar els drets de les dones, reconeguts en la llei integral contra la violència de gènere; i per fer de la prevenció un compromís comú de tots els municipis.

Tot seguit oferim unes quantes propostes d'acció, iniciatives i recursos que han posat en marxa els Ajuntaments de Barcelona, Terrassa, Cornellà, Sant Feliu i Sant Boi per tal de fer front a aquesta xacra social.

25 de novembre, en l'agenda política

El 25 de novembre no és una data per a celebracions. Així com el 8 de març té un caràcter reivindicatiu i festiu, el Dia Internacional contra la Violència vers les Dones no es pot commemorar de manera lúdica.enguany, però, és el primer que podem afirmar amb un lleu somriure als llavis, que hem aconseguit situar en l'agenda política comuna la lluita contra la violència de gènere. La llei orgànica de 28 de desembre de 2004 aprovada pel Congrés dels Diputats ha significat un

dinamisme interinstitucional, entre els quals assenyalarem:

- L'Equip d'Atenció a les Dones (EAD), amb més serveis i espais des de la nova seu del carrer Garcilaso núm. 23. S'ofereix també atenció psicològica als fills i filles de les dones ateses.
- La Casa d'Acollida per a Dones (CAD) és el recurs municipal d'estada limitada per a dones que no poden ser acollides per la xarxa social. També es disposa de teleassistència mòbil per a les dones ateses a l'EAD.
- La xarxa d'Assistència Primària i els set Punts d'Informació i Atenció a les Dones (PIAD).
- El servei de suport a l'àmbit familiar en el que es treballen models de relacions sentimentals no abusives ni violentes. S'atenen fills i filles i homes (que hi assisteixen voluntàriament i mai com a mesura punitiva).
- A més dels serveis d'atenció, s'impulsen campanyes de sensibilització: Els paranys de l'amor són uns tallers que es fan als instituts per treballar els estereotips sobre les relacions afectives abusives.
- L'Acord Ciutadà contra la violència vers les dones, amb més de 450 entitats i 4.000 persones adherides, ofereix recursos de sensibilització. Convoca els primers Premis per una Barcelona lliure de violència de gènere.
- El Circuit contra la violència de gènere, una taula tècnica de coordinació de les institucions, entitats i administracions que treballen qualsevol aspecte relacionat amb la violència de gènere.

Encara queda, però, molt camí per recórrer. Els recursos no són suficients ni estan prou diversificats i la societat només haurà canviat quan la violència estructural exercida sobre les dones sigui igual a zero. ■

*** Regidoria de Dona i Drets Civils**
Ajuntament de Barcelona

punt d'inflexió en la nostra feina quotidiana. Per això des de la Regidoria de Dona i Drets Civils volem que aquest sigui un article no de celebració, però sí de reafirmació, perquè totes, entitats, professionals, administracions, dones..., ens podem felicitar d'haver provocat en la nostra societat un rebuig unànime a la violència de gènere.

En el marc del Pla Operatiu contra la Violència de Gènere disposem de recursos d'atenció especialitzada, de mecanismes de prevenció, sensibilització i instruments de coor-

Un protocol per coordinar, sensibilitzar i promoure

Fa tres anys que a Terrassa s'apravà el protocol d'atenció a les dones víctimes de violència domèstica amb l'objectiu de fer un abordatge coordinat i integral, així com marcar les directrius a seguir per part dels i les professionals d'aquest àmbit. Des d'aleshores ençà, una comissió de seguiment del protocol vetlla pel seu compliment i aplicació adequada, dissenya i desenvolupa les campanyes.

La posada en marxa del Protocol a més de coordinar totes les actuacions, ha generat una sensibilització entre les institucions i entitats, fet que ha provocat engegar nous programes que fan més efectiva l'atenció a les dones que pateixen violència.

Tenim en marxa les següents actuacions:

- Allotjament d'urgència -SAU-

Garanteix un allotjament temporal digne i segur a la dona víctima de maltractaments, amb fills/es o sense.

- Unitat d'atenció

Unitat especialitzada de la Policia Local. Recull les denúncies i/o ordres de protecció. Protegeix i acompanya les dones en situació de risc. Fa el seguiment dels casos amb ordres de protecció o mesures d'allunyament. Vigilància del domicili. Activa l'assistència lletrada de guàrdia en els judicis ràpids.

- Punt de trobada

Es facilita el règim de visites dels i les menors en separacions i divorcis conflictius.

Evita el contacte entre l'agressor i la víctima si s'han produït maltractaments.

Conveni amb la Creu Roja.

- Teleassistència

Garanteix l'atenció immediata en casos urgents.

Proporciona seguretat i tranquil·litat a les usuàries del servei i als familiars, oferint suport, informació i assessorament i garantint la comunicació interpersonal les 24 hores al dia.

Amb la voluntat d'avançar en l'eradicació d'aquest problema, des de la Regidoria iniciem una línia d'investigació de la violència i les seves causes en joves de famílies on es produeix, entre altres factors, per avançar en matèria de prevenció. També des de l'administració exercim l'acusació pública en els processos greus de violència domèstica.

Fabiola Gil

*Regidora Promoció de la Dona
Ajuntament de Terrassa*

Tallers per fomentar canvis d'actituds en la gent jove

El Consell Municipal de la Dona de Cornellà treballa des de fa temps per donar suport a les dones del municipi que manifesten patir violència, però també portant a terme altres accions, sobretot de tipus sanitari, educatiu i preventiu.

Des del Centre d'Informació i Recursos per a les Dones (CIRD) i el Consell de la Dona s'ha organitzat un programa per a l'alumnat de quart d'ESO (15 i 16 anys) que pretén remoure les actituds del jovent fent una reflexió sobre situacions quotidianes que viuen tant elles com ells, situacions que un cop analitzades i vistes les possibles conseqüències són clarament de risc i de violència.

Durant aquest mes de novembre, en les activitats que es portaran a terme a la ciutat per recordar que hem d'eradicar la violència contra les dones, alumnes de quart d'ESO de dos instituts treballaran aquest tema en uns tallers de debat i reflexió.

El més innovador d'aquests tallers, organitzats per HOCOVIGE (homes contra la violència de gènere), és que les noies i els nois de secundària portaran a terme algunes escenes curtes i seran protagonistes d'històries on es reflectiran indicadors de risc que més endavant poden esdevenir situacions de violència. Les escenificacions donaran peu a debats i diàlegs amb l'objectiu d'ajudar a la gent jove a plantejar-se un canvi d'actituds.

Des del CIRD i el Consell Municipal de la Dona de Cornellà es treballa, doncs no només per pal·liar els problemes puntuals de la violència sinó també per fomentar canvis d'actituds i sensibilitzar sobretot a la gent jove, que és el nostre futur. ■

Centre d'Informació i Recursos per a les Dones

Ajuntament de Cornellà

Sant Feliu de Llobregat serà la seu del segon Centre d'intervenció especialitzada de Catalunya en violència contra les dones

L'Ajuntament de Sant Feliu en els darrers quinze anys ha anat plantejant accions, programes, recursos i serveis per atendre tot tipus de demandes de les dones i en especial les produïdes i derivades de les situacions de violència.

El 1991 es crea la Regidoria de la dona i un any després es redacta l'avantprojecte de Centre d'acollida junt amb la cessió de sòl a la Generalitat.

El 1994 s'inaugura el primer recurs específic: el Servei d'Informació i Orientació per a les Dones (SIOD), amb una Assessoria jurídica i un servei d'informació i documentació.

Poc després vàrem crear la primera comissió multidisciplinària per treballar el fenomen de la violència contra les dones a nivell local amb professionals dels departaments de Serveis Socials, Policia Local i Programa de la Dona per una banda i professionals d'altres institucions locals com l'àmbit de la salut i el Cos Nacional de Policia per l'altra.

El 1997 s'amplia el SIOD amb el Servei de suport psicològic; el 1998, fent nostres els objectius de la Plataforma per a l'acció aprovada en la IV Conferència de Nacions Unides de Beijing (1995), el Ple aprovava per una-

nimitat el nostre Pla d'Acció per a les dones (1998-2003) i el 1999 fèiem pública la Xarxa de coordinació i atenció a les dones víctimes de violència.

Des d'aleshores la Xarxa integrada per agents, organismes i institucions que actuen a Sant Feliu, en un moment o altre, en un cas de violència ha fet possible el disseny i la realització d'actuacions locals, la definició dels circuits, el protocol, el seguiment i l'avaluació en aquesta matèria i també una forma de treballar coordinada i transversal.

En aquest marc i amb aquesta trajectòria l'Ajuntament de Sant Feliu i la Secretaria de Famílies i Infància del Departament de Benestar i família de la Generalitat han signat un conveni per obrir el segon Centre d'intervenció especialitzada de Catalunya a la nostra ciutat. Fet que evidencia la important i necessària implicació de tots els nivells de l'administració per aconseguir uns municipis lliures de violència contra les dones. ■

Teresa Calzada

*Primera Tinent d'alcalde.
Regidora del programa de la dona*

Sant Boi, ciutat pionera en la posada en marxa del Circuit local d'atenció a les dones maltractades

L'any 1999 es va crear el Circuit Local d'Atenció a les Dones Víctimes de Violència Familiar de Sant Boi. El Circuit posa a l'abast de totes les dones aquells serveis-sanitaris, psicològics, jurídics, socials o d'informació-, necessaris per solucionar les diferents situacions que es poden produir en un cas de violència. Per reforçar

aquesta xarxa d'atenció i donar resposta a casos urgents, l'any 2002 es va posar en marxa el servei telefònic 24 hores, a través del telèfon gratuït 900 72 74 76.

Després de 6 anys de funcionament i d'haver atès diversos casos, hem constatat que per contrarestar la violència contra les dones a nivell local continua essent molt útil la coordinació de totes les institucions i entitats implicades, cosa que ofereix el Circuit però que per potenciar el procés de recuperació de les dones afectades, calen serveis d'emergència i d'acollida de llarga estada. Aquesta és una històrica reivindicació a la nostra comarca que, esperem s'aconsegueixi amb la posada en marxa del Centre d'inter-

vençió especialitzada que s'ubicarà a Sant Feliu.

A més de tots aquests elements necessaris per una correcta atenció a les dones que pateixen violència, cal per sobre de tot la prevenció.

En aquest sentit l'Ajuntament ha apostat per treballar, per un banda, amb els Instituts duent a terme

diferents tallers de prevenció de les relacions abusives, i per l'altre amb les dones en general organitzant xerrades per donar-les eines perquè sapiguem detectar i reconèixer el maltracte. Es tracten temes com els maltractaments a mares i àvies, la violència familiari els fills què?, es fan exposicions com *L'homenatge a les Víctimes del maltractament* i *Mira de prop el que vols lluny*, sempre amb la intenció de generar consciència, i tenint clar que una bona formació ajuda a prevenir. ■

Regidoria de Polítiques transversals. Àmbit dona
Ajuntament de Sant Boi de Llobregat

Un viver que impulsa LA CREACIÓ I LA CONSOLIDACIÓ D'EMPRESSES

En ple districte 22@, al carrer Llacuna, Barcelona Activa disposa d'El Viver d'empreses Glòries: un equipament municipal concebut com un entorn d'innovació dotat de les més avançades infraestructures i serveis per donar suport a les empreses de nova creació de la ciutat de Barcelona. Disposa de 60 mòduls diàfans d'entre 18 i 110 m², en els quals empreses de nova creació s'hi poden instal·lar per un període màxim de 3 anys, durant els quals viuran, juntament amb altres empreses com elles, l'experiència d'emprendre les seves activitats. De les empreses que han estat instal·lades en el viver, la taxa de supervivència és del 85%, al quart any de la seva creació. També és important remarcar que més del 70% de les empreses que estan en el viver, fan negocis o col·laboren entre elles. Work&Fun és una de les empreses de nova creació que s'ha instal·lat al viver.

Work & fun, una companyia amb identitat pròpia

Ara fa tres anys, Neli Caldentey, llicenciada i Màster en Biologia Marina als EUA, va posar en marxa un projecte que marcaria una nova etapa en la seva vida. Després de 18 anys d'experiència en la direcció de les àrees Comercial i de Màrqueting i d'afrontar iniciatives en grans multinacionals, va decidir posar un punt i a part a la seva trajectòria professional per emprendre un nou camí dins del món empresarial.

Un gir de 360 graus que implicava centrar la seva total atenció en les persones i les seves necessitats. Un projecte que posés en pràctica els seus coneixements i la seva capacitat creativa, que aportés noves idees i oferís un producte diferent i original.

Així doncs, el juny de 2003, fruit d'un esborrany d'idees i amb l'ajut de Barcelonactiva, el primer viver virtual d'empreses que facilita l'assessorament i l'accés de les persones emprenedores cap a les noves tecnologies, neix Work & Fun. Una companyia dedicada exclusivament a les persones i que té com a principal objectiu aconseguir una major implicació dels treballadors en l'ambient laboral a través de la realització de diferents activitats participatives que estimulin la interactivitat. "Un gran equip, format, informat i implicat oferirà la millor qualitat", afirma Caldentey, principal sòcia i fundadora de Work & Fun.

El dinamisme, la interacció, l'aprenentatge actiu però, sobretot, la diversió són els pilars bàsics d'aquesta companyia. Una empresa innovadora en l'àmbit de la formació, la consultoria i l'organització d'actes, que proporciona uns serveis alternatius destinats a les grans multinacionals.

'Diverworking' o divertir-se treballant

La política d'aquesta empresa consisteix en aplicar el concepte de diversió en tot allò que fan. És per això que la seva directora ha creat una marca que defineix a la perfecció la tasca principal de la companyia, registrada amb el nom de *Diverworking*, divertir-se treballant i ofe-

reix les eines necessàries per implementar-la dintre de les diverses empreses que sol·liciten els seus serveis.

Work & Fun organitza tot tipus d'activitats, tant interiors com a l'aire lliure, per fomentar les relacions laborals i crear un bon ambient de treball. Aspectes com el lideratge i les capacitats directives, la gestió del temps i el desenvolupament de la creativitat són alguns dels punts forts de les formacions que ofereix la companyia.

El primer de tot és definir els objectius que vol aconseguir l'empresa que contracte i un cop fet es desenvolupen i s'organitzen les activitats que cobreixen aquestes expectatives. Gimcanes, sopars d'empresa, festes temàtiques, visites culturals i fins i tot classes de cuina conformen les diferents activitats que organitza i dirigeix l'empresària, sempre amb un toc de gràcia i originalitat que fan que cadascuna d'elles sigui diferent de l'altra, i perseguint l'etern objectiu d'aportar una experiència divertida i gratificant per als seus participants. ■

Cristina Coletas

Neli Caldentey, fundadora de Word & Fun

A càrrec de **La Cantant Calva**

Posem de cara a la paret:

- Premi Llibreters
- Diari 'Avui'

El nom fa la cosa?

Hi ha qui diu que el nom no fa la cosa, és a dir, que podem emprar el genèric masculí per nomenar a homes i dones, sense excloure ningú ni fer fonedisses les dones. El cas és, però, que quan s'observa on són les dones darrera de nominacions masculines ens podem trobar dues coses: que costin de veure o que directament no n'hi hagi cap. Això és el que passa amb el Premi Llibreters, que com que s'han oblidat de les llibreteres, de passada, cap escriptora els ha fet prou el pes com per donar-li el guardó. Són faves comptades, en cinc anys de premi, cinc escriptors. Per què no proven de batejar de nou el premi (del Gremi de Llibreria, de Llibreters i Llibreteres) a veure si així se'ls hi obre la perspectiva? ■

El nou 'Avui', més singular que plural

El 28 de setembre va sortir el nou *Avui* precedit per una campanya publicitària que feia èmfasi en la seva pluralitat. Allò del dia i la nit, del soroll i el silenci, de tot i res, en fi, moltes dicotomies, però, s'obliden de la primordial, que en el món hi ha homes i dones. Així, en el diari del 29 de setembre, hi ha publicades 164 fotografies, de les quals el 64% tenen els homes com a protagonistes i el 27% les dones. En les que hi apareixen junts, no cal dir que en alguns casos les dones no s'identifiquen en el peu de foto. De les set entrevistes que hi ha, només una té com a protagonista una dona, la resta tot són homes. Perquè no ens diguin que l'actualitat mana, hem comptat les columnes d'opinió, que correspon al diari encarregar-les, i aquí ens trobem que de 22 articles, 17 estan firmats per un home (77%) i 5 són d'autoria femenina (23%). Les xifres canten i s'afegeixen a les misoginades del Card entre els cards, que s'aixopluga en aquest periòdic. Un diari que confon la varietat amb la pluralitat. ■

Gata Lina & cia

Gemma

El premi Sajarov 2005 per Hauwa Ibrahim, Damas de Blanco i Reporters sense Fronteres

El Parlament Europeu ha concedit el premi Sarajov a la llibertat de consciència i expressió, dotat amb 50.000 €, a l'advocada nigeriana defensora dels drets humans, Hauwa Ibrahim; al moviment dissident format per dones cubanes, Damas de Blanco, i a l'organització internacional Reporters sense Fronteres. Totes les candidatures presentades al premi provenen d'una selecció de la comissió d'Assumptes Exteriors del Parlament Europeu (PE), prèvia nominació dels grups polítics i dels eurodiputats del PE. La Conferència que reuneix a tots els presidents dels grups polítics representats en el PE, és l'òrgan que ha escollit els guanyadors del guardó Sarajov d'enguany.

Damas de Blanco

La detenció de dissidents polítics l'any 2003 continua avui dia pesant sobre Cuba. La majoria dels 75 homes detinguts estan encara a la presó per criticar la manca de llibertat política al seu país. Però l'intent de silenciar-los ha fracassat, ja que les mullers i filles dels empresonats han cridat l'atenció mundial sobre aquesta manca de llibertat protestant pacíficament tots els diumenges a Cuba. Es fan dir Damas de Blanco i van sorgir a principis de 2004. Es vesteixen de blanc simbolitzant la innocència i la puresa, i són un eco de les dones argentines que en els 70 utilitzaven una tàctica similar per exigir informació sobre els seus fills desapareguts durant la dictadura militar.

Les relacions entre la Unió Europea i Cuba s'han vist fortament ressentides a causa dels empresonaments de dissidents. A l'abril de 2004, el PE va aprovar una resolució en suport als presoners, sol·licitant l'alliberament i declarant que el seu empresonament "vulnera els més elementals drets humans, en especial la llibertat d'expressió i d'associació política".

Ara s'han suspès les sancions i s'han reprès els contactes, ja que Europa intenta usar els seus poders de persuasió econòmica i política per mitigar la situació a Cuba, un país altament dependent del turisme i on el 20% de la població viu a la pobresa.

Les Damas de Blanco continuen en campanya malgrat els intents de silenciar-les. L'atac més fort que van patir va ser el 20 de març de 2004 quan van ser agredides i insultades per membres de la Federació oficial de Mujeres Cubanas.

Hauwa Ibrahim

Aquesta advocada nigeriana ha desenvolupat una extraordinària tasca: la defensa de dones condemnades a la pena de mort per lapidació. En els estats del seu país que apliquen la *sharia*, l'adulteri és castigat amb la mort. De fe musulmana, Ibrahim treballa incansablement, de manera voluntària i sota intimidació, contra el fonamentalisme religiós. N'hi haurà prou amb la Constitució del seu país i el suport internacional per guanyar la batalla? Ella creu que sí.

Hauwa Ibrahim és l'única advocada que s'oposa a la llei islàmica. Com a musulmana, ha estat acusada de traïr la seva religió. Però, qui, sinó ella, pot defensar a altres persones (especialment a dones) condemnades sota el sistema de la *sharia* a càstigs horribles com lapidacions o amputacions pel seu "comportament anormal"? No serà fàcil silenciar-la. Vol demostrar que les persones sentenciades a càstigs injustos poden rebre defensa de manera legal i pacífica.

Nigèria és un estat aconfessional on els seus 36 estats són seculars. La Constitució estableix que cada ciutadà té dret a una defensa davant els tribunals. Hauwa Ibrahim exigeix l'aplicació d'aquest dret i s'atreveix a qüestionar directament a les autoritats nigerianes sobre la constitucionalitat de la *sharia*.

Ibrahim, de 37 anys i mare de dues criatures, va contribuir a salvar la vida d'Amina Lawalron, condemnada a mort per lapidació després d'haver parit fora del matrimoni.

Reporters sense Fronteres

Reporters sense Fronteres és una organització inspirada en l'Article 19 de la Declaració Universal de Drets Humans de 1948 que estableix que tot individu "té dret a la llibertat d'opinió i d'expressió" i també té dret a "investigar, rebre i difondre informació i idees". Reporters sense Fronteres, que enguany celebra el seu vigèsim aniversari, es caracteritza per defensar i donar suport a periodistes i a altres professionals dels mitjans de comunicació contra la persecució i la censura. El fet de guanyar el premi Sajarov és un reconeixement important per continuar treballant a favor dels drets dels periodistes. ■

El tabú de l'ablació

La proposta de treball *Iniciació sense mutilació*, coordinada per Adriana Kaplan, antropòloga de la Universitat Autònoma de Barcelona i investigadora del programa Ramón y Cajal, ha aconseguit un compromís del Govern de la República de Gàmbia per tal d'eradicar l'ablació, aixecant així un veto intern que durava ja 10 anys.

Aquestes mares volen a les seves filles". L'antropòloga i investigadora Adriana Kaplan repeteix aquesta frase les vegades que "faci falta, i ho fa com qui sap que es tracta d'una obvietat que sovint tendeix a oblidar-se quan es parla del problema de les mutilacions genitals femenines (MGF) des d'Occident. Aquesta pràctica, que es du a terme en 18 països de l'Àfrica, és fruit de mites i tabús socials i sexuals que només poden destruir-se des del coneixement profund de la cultura que els ha creat, partint de la seva escala de valors i percepció del món que l'envolta. Aquesta és la línia de treball del documental que, per la seva contundència i sensibilitat cultural, ha aconseguit un compromís del Govern gambià per tal d'eradicar les MGF, i que es convertirà en oficial en un país en què feia 10 anys que el tema estava vedat. *Iniciació sense Mutilació* proposa un ritual alternatiu de pas de la infantesa a la pubertat social de les nenes gambianes que conserva el seu caràcter iniciàtic, però que elimina la part física: l'ablació.

Què ha provocat aquest canvi d'actitud radical? Segons Kaplan, la clau ha estat el respecte amb què s'ha abordat un tema tan arrelat a la cultura gambiana, fugint de la crítica i la culpabilització, per adoptar una actitud preventiva basada en el coneixement, el respecte mutu, la formació i la informació.

Prevenir: un dret i un deure

Juana Moreno és infermera de pediatria a l'Àrea Bàsica de Llaneranes. Ella es va encarregar d'elaborar la part d'atenció en l'edat pediàtrica del manual, que inclou el pla d'actuació per a la detecció i prevenció de les MGF de les nenes immigrants. Per tal d'avaluar el nivell de coneixement dels professionals de primària, va realitzar una enquesta a tots els CAP del Maresme i part de Mataró. Els resultats foren descoratjadors, però no inesperats: el clima general era de desconeixement i, en alguns casos, de desinterès total per la qüestió. "A la pregunta de si sabien en què consistien les MGF, el 99,1% va contestar afirmativament, però només un 40% va ser capaç d'identificar-les. Només un 42% coneixia els motius d'aquesta pràctica ritual, i un 43% els països en què es practica. Un 14% declarava no tenir interès en el tema", explica Moreno.

Això va passar al 2001, i al 2005 les coses no han canviat massa. Moreno s'ha format de manera autodidacta, i en el seu temps lliure es dedica a fer formació voluntària. "Al igual que es donen cursets sobre diabetis, que es donin també sobre MGF", proposa l'infermera. Reivindica el dret dels professionals a adquirir la formació necessària, ja que tenen l'obligació de denunciar si detecten la mutilació després que les famílies han viatjat al seu país. Segons afirma, la majoria de famílies ignoren la legalitat espanyola, i el mite del retorn fa la resta: ofereixen a les seves filles a la tradició, perquè no es converteixin en dones marginades en tornar a l'Àfrica. Aquesta

FOTO ELWIKALTES

injusta paradoxa els ocasiona conflictes morals de primera magnitud, que en molts casos, desemboquen en objeccions de consciència del personal sanitari. "Si no hem fet prevenció, com hem de denunciar després?", pregunta Moreno.

Desmantlant tòpics

És imprescindible que els metges d'atenció primària i pediatres tinguin eines argumentals per desmuntar els tòpics de les africanes per tal de fer una prevenció eficaç. Les dones tenen diferents creences al voltant d'aquesta qüestió: creuen que si no es talla el clítoris pot créixer desmesuradament fins convertir-se en un penis, el qual pot provocar la mort del fetus si el frega al néixer; pensen que es tracta d'un precepte de l'Alcorà, (quan de fet, es tracta d'una pràctica preislàmica que no practiquen, per exemple, les seves veïnes del Marroc). També addueixen raons d'higiene: una dona mutilada és una dona neta; d'estètica, doncs es considera que una vulva "llisa" és més bonica; de prevenció de la promiscuïtat (opinen que les dones es poden descontrolar sexualment si no s'extirpa el seu clítoris) o simplement l'al·ludeixen a "la tradició". Les MGF serveixen per justificar a centenars de poblacions que no tenen accés a una formació que els permeti lluitar contra aquests fantasmes, i que gairebé converteixen l'ablació en un acte d'amor.

Amb aquest mateix objectiu, l'equip interdisciplinari coordinat per Kaplan (format per juristes, personal d'atenció primària i investigadors de ciències socials) va elaborar *Mutilación Genital Femenina, prevenció y atención*, una guia per a professionals amb tota la informació necessària sobre les MGF, que va ser finançada pel projecte europeu Daphne contra la violència de gènere. La guia venia a omplir el buit de formació reglada que pateix el sistema sanitari espanyol. Malgrat la urgència d'adopció de mesures preventives per evitar futures mutilacions, la guia actualitzada i traduïda al català encara no ha pogut ser editada a falta de finançament institucional, segons ha explicat Kaplan.

Adriana Kaplan, durant el seu treball de camp a Gàmbia

Mentrestant, s'està duent a terme un sistema que té una efectivitat del 100%, segons afirma Moreno. Es tracta d'una carta-compromís que els pares signen compromentent-se a no mutilar les seves filles. En la carta es certifica el bon estat de salut de les nenes i s'informa que les MGF estan penalitzades a Espanya. Aquest document els serveix com a argument d'autoritat davant els seus majors quan viatgen a l'Àfrica (es tracta de societats gerontocràtiques), que entenen que no estan traint la tradició per voluntat pròpia. "En tots els casos que jo conec en què s'ha utilitzat la carta, la nena ha tornat sense mutilar", assegura l'infermera.

Qui pensa en les nenes?

Kaplan té molt clar que el camí per eliminar d'arrel aquesta perillosa pràctica no passa per la via coercitiva, judicial i policial, ja que "les úniques perjudicades són les nenes", i així ho varen denunciar l'any passat al Síndic de Greuges en un informe sobre la situació de las MGF a Catalunya, arran de tres casos de MGF en nenes gambianes residents a Sant Andreu de Llaveneres. Adverteixen que l'estricta aplicació de la llei (empresonament de 6 a 12 anys dels pares, i internaments en centres d'acollida de 4 a 10 per a les nenes i els seus germans), té "con-

seqüències catastròfiques en la dinàmica i estructura de les famílies", i converteix a les nenes en doblement víctimes: de la legalitat i de la tradició. "Queden mutilades, i sense família... Qui ha pensat en elles?", denuncia la investigadora.

Kaplan i el seu equip han remenat cel i terra en busca de finançament institucional, ja que a hores d'ara el documental que obre la porta a l'eliminació de les mutilacions genitals femenines a l'Àfrica (i, per tant, també a Catalunya), ha fulminat 10 anys de silenci vers aquesta tortura, aconseguint que el Govern de Gàmbia l'implementi com a documental oficial, traduint-lo a cinc llengües locals... De moment, el projecte està paralitzat per manca de suport institucional. "No podem acceptar que després d'haver arribat tan lluny, el problema sigui el finançament", sentència Kaplan, que pròximament viatjarà a Gàmbia per seguir treballant. ■

Rosa Frasquet

S'admeten donacions.

Nº Compte: 2100-0593-31-0200122917

ONG: WASSU GAMBA KAFO

Mutilacions genitals femenines (MGF)

Circumcisió femenina, mutilacions genitals femenines, talls genitals, *sunna*, cirurgia genital femenina, clitoridectomia... són els diferents noms per al·ludir a una mateixa realitat: l'extirpació total o parcial de la part visible dels genitals femenins. Les posicions feministes i defensores dels drets humans proposen la utilització del terme MGF, ja que es remarca l'atac contra la integritat, la capacitat de decidir i la salut de les dones que suposa l'amputació d'una part funcional i sana dels seus òrgans. L'OMS distingeix tres tipus, segons la severitat: clitoridectomia o escissió del prepuci del clitoris, que al món islàmic s'equipara amb la circumcisió masculina; escissió o ablació total dels llavis menors; i la infibulació o l'escissió del clitoris, la totalitat dels llavis menors i majors i la sutura d'ambdós extrems de la vulva. Infeccions, fòbies, anorgàsmia, dessagnaments per l'hemorràgia i fins la mort com a conseqüència d'hemorràgies, en són el resultat, segons adverteix Kaplan al seu estudi sobre els processos d'integració social de les immigrants subsaharianes a través de la seva salut sexual i reproductiva. ■

FOTO ALCIA OLIVER

Dones de Negre de Detroit (EE.UU.) en contra de la construcció del mur

Teixint xarxes solidàries

Del 13 al 16 d'agost es va celebrar a Jerusalem la 13a Conferència Internacional de Dones de Negre en la qual van participar 750 dones de més de 44 països.

Al llarg d'aquesta Conferència es van realitzar 4 panells, 38 tallers, una vigília, una acció pública i una visita als territoris ocupats.

Dones de països on encara es viuen conflictes com a Colòmbia, Sèrbia, Croàcia, Rússia, Txetxènia o Uganda i, també, dones procedents dels cinc continents, entre elles, vuit activistes catalanes, van participar en aquesta Conferència Internacional de Dones de Negre que es realitza cada dos anys.

El col·lectiu Dones de Negre d'Israel realitza cada divendres una vigília. Per això el divendres, 12 d'agost, un dia abans de començar la trobada internacional, hi va haver una concentració a la Plaça Hagar (batejada amb el nom de l'activista jueva Hagar Roublev) de Jerusalem Oest. Més de 300 dones, vestides de negre i en silenci, van participar en aquesta vigília on es podien llegir diverses pancartes demanant la fi de l'ocupació israeliana, la demolició del mur o la fi de l'opressió i la violència del govern d'Ariel Sharon.

Muntanya de les oliveres

En el marc espectacular d'aquest espai, es va realitzar la 13a Conferència, que es va obrir amb una cançó interpretada per la palestina Reem Telhami i la benvinguda per part d'una dona israeliana i palestina de l'organització. El primer panell portava per títol *Com veiem nosaltres la Pau* i, entre d'altres, van participar-hi Amneh Badran, de Palestina; Yana Ziferblat, d'Israel; Mª Teresa Arizabaleta, de la Ruta Pacífica de las Mujeres de Colòmbia i Lepa Mladjenovic, de Dones de Negre de Belgrad. En aquest debat cada una d'elles explicava la situació per la qual travessa el seu país, així com les expectatives que els hi oferia aquesta trobada internacional.

FOTO ALCIA OLIVER

Una participant a la vigília de la Plaça Hagar

El segon panell, *Una perspectiva Feminista sobre el conflicte Palestí-Israelià* estava dedicat a la memòria d'Hagar Roublev i va ser presentat per l'eurodiputada italiana i membre de Donne in Nero, Luisa Morgantini, que va glossar la vida i la lluita per la pau i la no-violència d'aquesta activista israeliana.

Desafiaments de la globalització per a les dones i Relacionant temes locals amb internacionals: futurs plans i estratègies, van ser el tercer i quart debat que es va desenvolupar al llarg dels quatre dies que va durar la Conferència i on quedava reflectida la ferma voluntat de les participants per aconseguir una pau veritable i justa, sense ocupació ni colonització a Cisjordània.

Entre els 38 tallers que es van fer hi havia: La política de judaïtzació de Jerusalem. El mur de l'apartheid. Assentaments, polítiques de colonització i desplaçaments. Boicot i sancions contra Israel. Lleis internacionals: una eina de treball en lluita pels drets de la dona. Patriarcat. Condicions per a una reconciliació amb èxit. Terrorisme d'estat, com lluitar contra ell... Aquests tallers van ser l'eina de treball de les dones que assistien a la Conferència, d'aquí sortirien les conclusions de la Trobada. Pel·lícules, exposicions, llibres, i altres materials dels diferents grups d'arreu del món, completaven aquesta trobada internacional.

Visita a Ramallah i control militar de Kalandia

El dilluns, 15 d'agost, la seu de la conferència es va traslladar a Ramallah per tal de poder-se reunir amb les dones palestines que no van obtenir permís per participar en la trobada. En arribar a aquesta ciutat palestina varem ser rebudes per la Unió de Dones Palestines (UDP) que van donar a conèixer els testimonis esfereïdors de tres dones palestines: una mare que va haver d'enterrar dos fills d'11 i 15 anys, morts per l'exèrcit israelià; una altra mare que té els seus tres fills empresonats, i una jove que va passar sis anys a la presó.

I en un clar exemple de què teixir xarxes solidàries entre dones no només és possible sinó que, a més, és necessari, Salwa Abu Khadra, Secretària General de la UDP va traspasar a Dones de Negre, la Carta Mundial de les Dones per la Humanitat que promou, una altra organització internacional feminista, la Marxa Mundial de Dones. Aquesta Carta, que proposa eliminar la pobresa i la violència contra les dones, va sortir el 8 de març de Sao Paulo (Brasil), venia de Jordània i havia de continuar el seu camí fins arribar a Burkina Faso el 17 d'octubre de 2005.

El darrer dia de la Conferència es va realitzar una acció en el control militar israelià de Kalandia. Aquest pas israelià serveix per controlar el moviment de persones entre Ramallah i Jerusalem. Tant els cotxes com les persones estan obligades a detenir-se, sovint, durant llargues hores.

L'acció consistia en ajuntar-se les dones d'un costat i de l'altre per manifestar-se, pacíficament, contra aquests humiliants controls militars. La palestina, Hanan Aruri, va ser detinguda per l'exèrcit israelià quan insistia en apropar-se a les seves companyes que venien des de Jerusalem. *Convidades* a marxar, les dones presents van refusar anar-se'n sense la seva companya. Finalment, i gràcies a la intervenció de l'eurodiputada Morgantini i de la insistència de totes, Hanan Aruri, va ser alliberada.

Conclusions i cita a València

La Conferència es va tancar de la mateixa manera que es va iniciar: amb música. "Juntes aturarem el mur i construirem la pau", era part de la lletra que tothom cantava en anglès. Abans, però, es va escollir València com a seu de la propera Conferència Internacional per a l'any, 2007 i es van llegir les conclusions que, entre altres, recollien el compromís per:

- Insistir en què les dones participin activament en la prevenció i resolució dels conflictes i en la negociació i posada en marxa dels acords de pau segons la Resolució 1325 de l'ONU
- Treballar per un món en què la diferència no signifiqui desigualtat, opressió o exclusió i lluitar contra totes les causes de l'opressió i la discriminació
- Oposar-se a les polítiques militaristes dels governs, fer una crida al desarmament i condemnar la intervenció dels EE UU i els seus aliats en els afers polítics d'altres nacions sobiranes
- Exigir la fi de la guerra i de l'ocupació d'Iraq per part dels EE UU i solidaritzar-se amb les dones iraquianes en la lluita pels seus drets jurídics i humans. ■

FOTO ALICIA OLIVER

Salwa Abu Khadra, Secretària General de la Unió de Dones Palestines, escoltant el testimoni d'una mare a la trobada de Ramallah.

FOTO ALICIA OLIVER

La Conferència es va inaugurar amb una cançó tradicional palestina interpretada per Reem Telhani.

Hi ha disponible un vídeo de la Conferència a:
<http://web11.mediazone.co.il/media/wib/130805/>

Dones de Negre

L'any 1988 un grup de dones jueves d'Israel va començar a manifestar-se públicament en contra de l'ocupació israeliana dels territoris de Cisjordània i Gaza. El rebuig d'aquestes dones cap a la violència, el militarisme i la guerra es va estendre pel país i al nord d'Israel, on la concentració d'àrabs és major, i dones palestines d'Israel es van sumar a aquestes concentracions.

Des de llavors, cada setmana es porten a terme vigílies en les que, vestides de negre i en silenci, es manifesten per una coexistència pacífica dels dos pobles, un al costat de l'altre.

Amb els anys, Dones de Negre s'ha estès arreu del món. A destacar Dones de Negre de Sèrbia i Croàcia que van tenir un paper molt actiu a la guerra de l'antiga Iugoslàvia o el col·lectiu de la Ruta Pacífica de les Mujeres de Colòmbia.

A casa nostra, el col·lectiu que treballa per la pau des del feminisme antimilitarista i enxarxat amb Dones de Negre és l'associació de Dones x Dones. Creada l'any 1993, es troben tots els dijous al seu espai de Ca la Dona, c/Casp, 38 de Barcelona.

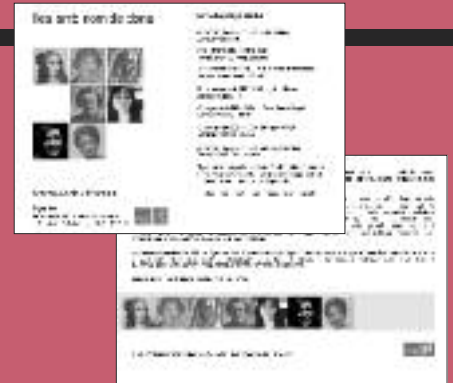
Cicle de visites

Illes amb nom de dona

La Secretaria de la Dones del Partit Socialista de Catalunya organitza unes xerrades per difondre la trajectòria professional i la vàlua personal de dones que ja no són entre nosaltres. Aquests homenatges públics s'emmarquen dins del cicle Illes amb nom de dona, i el punt de trobada és als jardins dels interiors d'illa que porten el nom de la dona homenatjada. Les quatre properes cites per gaudir d'una lliçó històrica sobre la importància de l'obra de grans dones catalanes són les següents:

- **Lina Odena.** 26 de novembre de 2005, 11.30 h, C/ Sardanya, 172, Barcelona
- **Maria Mercè Marçal.** 21 de gener de 2006, 11.30 h, C/ Provença, 93-97, Barcelona
- **Montserrat Roig.** 18 de març de 2006, 11.30 h, C/ Provença, 535-537, Barcelona
- **María Luz Morales.** 20 de maig de 2006, 11.30 h, C/ Urgell-C/ Buenos Aires, Barcelona

Totes les persones que vulguin assistir-hi, cal fer inscripció prèvia al telèfon 93 317 92 22. Les places són limitades.

Exposició

Diane Arbus. Revelacions, al Caixaforum de Barcelona

Gran fotògrafa d'Estats Units, Diane Arbus va néixer en una família rica jueva amb residència a Nova York. Va començar a treballar amb el seu marit Allan Arbus i més tard es va independitzar. El seu treball es caracteritza per retratar diversos temes, com gent de Nova York una mica excèntrica, gent del món del circ i població marginal. Els seus treballs es van publicar en revistes i les millors obres fotogràfiques van ser exposades al Museu d'Art Modern de Nova York (MOMA) els anys 1965, 1967 i la retrospectiva de 1972.

Tindrem la sort de gaudir de la mirada especial d'Arbus a través de l'exposició *Diane Arbus. Revelacions* que presentarà Caixaforum des de mitjans de febrer de 2006.

Exposició fotogràfica: **Diane Arbus. Revelacions**

Lloc: Caixaforum, Avinguda Marquès de Comillas, 6-8, Barcelona

Data: des de mitjans de febrer fins a mitjans de maig de 2006

Llibres

Una juez frente al maltrato,

de Raimunda de Peñafort

Una dona valenta, titular del Jutjat de Violència sobre la Dona número 1 de Madrid, ha decidit aportar la seva àmplia experiència i aixecar la veu per explicar les raons que ens han dut avui dia a patir l'actual situació de violència contra les dones. Aquest llibre té dos valors afegits: que hi ha apartats força útils com, per exemple, com s'ha de presentar una denúncia, donar consells a les víctimes de la violència de gènere sobre les dificultats legals o argumentar que aquest drama social té solució. I l'altre és que l'autora compta amb testimonis de 12 històries reals de dones que li han obert l'ànima per ajudar a reduir el nombre de dones assassinades.

Debate, Barcelona, 2005, 17 €

Apocalipsis,

d'Oriana Fallaci

En els darrers anys, la vida professional d'aquesta periodista italiana, resident a Nova York, se centra únicament a denunciar, amb polèmica inclosa, l'antioccidentalisme, el filoislamisme i el paral·lelisme existent entre l'Europa de 1938 i l'Euràbia d'avui. Tanmateix, el càncer moral que devora Occident i el físic que la devora a ella, també hi té presència en aquesta obra dedicada a la seva germana Paola. *El Apocalipsis* remet a l'Apocalipsi de l'evangelista Joan, però al contrari de Joan, que va basar la seva profecia en alegories, metàfores i enigmes, Fallaci parla de fets molt precisos: dibuixa un Occident resignat i indefens que corre el risc d'esclatar en bocins. Un bon tema per reflexionar!

La Esfera de los Libros, Madrid, 2005, 17 €

“Pinta tan bé que pinta com un home!” i altres desventures de ser pintora

Per **Marcy Rudo**

Fa gairebé cent anys, en el 1907, a Barcelona, la periodista Carme Karr va fundar *Feminal*, una revista per a dones, que informaria a les seves lectores catalanes sobre l'actualitat social, industrial i artística. Cada mes, aquest suplement de *La Il·lustració Catalana* comentava les exposicions de les pintores catalanes, i també de les espanyoles i estrangeres. Es donaven a conèixer artistes com Lluïsa Vidal, Pepita Teixidor, Visitación Ubach, Laura Albéniz o Lola Anglada a un públic interessat, però no informat, més enllà dels pronunciaments tòpics de la crítica masculina. “Pinta tan bé que pinta com un home!”, comentari a propòsit de la pintora Lluïsa Vidal, era l'única comparació vàlida per a l'època. Quan *Feminal* va tancar l'any 1917, les artistes van tornar a la invisibilitat de sempre.

Hem progressat des de llavors? Amb la conquesta política i social d'una major igualtat de gènere, es pensaria que també hi hauria progressos en l'ambient de les arts plàstiques, i que les pintores ja haurien assolit una representació més equitativa dins dels centres culturals i els mitjans de comunicació. Malauradament no és així. En la lluita per a la igualtat de la dona no es pot donar per sabut res, ningú regala res. El fet de marginar sistemàticament i persistentment les artistes segueix sent la norma.

Els grups i organitzacions locals reivindicatius com, per exemple, Femart de Ca la Dona o Donartcat, entre altres, són necessaris i fonamentals per difondre l'obra de les artistes d'avui. Les Guerrilleres Girls, d'Estat Units, porten 20 anys dedicades a denunciar la pèssima representació artística femenina en els museus nord-americans. El problema no és massa diferent a Catalunya.

Si s'examinen els fons dels museus de Barcelona, per exemple, s'observa ràpidament que, malgrat el nombre de directores en els centres culturals, la representació femenina és gairebé inexistente. La col·lecció de pintura del Museu d'Art Modern de Catalunya, incorporada al MNAC, té només un 5% de pintores, i un percentatge encara més baix en les obres exposades. Al MACBA, centre important d'art contemporani, les pintores constitueixen l'11% del fons de pintura, i el 100% de les exposicions individuals d'enguany ha estat dedicada només a artistes masculins.

En els mitjans de comunicació aquests percentatges són una mica millors: qualsevol diari que cobreixi les exposicions individuals dedica un 80% als artistes homes i el 20% restant parla de les artistes.

Fins quan? O, per cert, fins quan es diran dones pintores en lloc de només pintores o artistes?

Hijas de la ira. Vidas rotas por la Guerra Civil, de Juana Salabert

Per tal que la història dels fets tràgics no s'esborrin i per evitar que es torni a repetir, Juana Salabert ha recollit 10 testimonis de dones conegudes, com Ana María Matute, Julia Gutiérrez Caba o Josefina Aldecoa i de dones no tan conegudes filles de guerrilleres o d'exiliades que expliquen les seves experiències com a nenes de la guerra. Unes nenes sobre les quals hi va caure la ràbia dels vencedors. Cada capítol s'inicia amb una fotografia de la nena que recorda les sensacions d'aquella època, tot fent un exercici d'història i de testimoniatge important.

Editorial Plaza & Janés, Barcelona, 2005, 16 €

La diferencia sexual en la història, María Milagros Rivera Garreta

Actualment es treballa amb una concepció de la història que s'identifica sempre amb la història social. El present treball vol transcendir-la. L'autora considera que dins del paradigma d'allò social no hi ha tingut cabuda l'amor com a creació històrica; i no obstant això, és en el naixement on s'activa la diferència sexual: néixer dona o néixer home. La teoria de la igualtat de sexes, creada per dissipar l'asimetria que caracteritza la relació amb la mare, ha esborrat la diferència sexual. Es tracta de recuperar l'alteritat del sentit lliure de la diferència de ser dona.

Publicacions Universitat de València, 2005, 14 €

Presentació del llibre: 16 de desembre a les 19,30 a la llibreria Pròleg, Barcelona.

Catalunya al món

**Consell Català
de l'Esport**

Gabinet de gènere

**Generalitat
de Catalunya**

Barcelona+10, una cita obligada

Nidia, 25 anys, administrativa a Tànger

Naziha, 22 anys, professora a Xauara

Aquest mes de novembre se celebra a Barcelona un important esdeveniment: Barcelona+10, en el marc del 10è aniversari del Procés Euromediterrani i de la Conferència de Barcelona

Els dies 24 i 25 es farà la Conferència Euromed de Dones Barcelona+10, amb els objectius d'impulsar el rol actiu de les dones en el partenariat Euromediterrani, fer sentir la seva veu i aportar-la en les decisions que s'adoptin a la Cimera i per subratllar la necessitat d'introduir la perspectiva de gènere en les polítiques adreçades en aquesta àrea per part de la Unió Europea. La Conferència comptarà amb l'assistència de representants dels 35 estats membres de l'Associació Euromediterrània, Líbia i Mauritània així com de persones expertes.

Magribines que no es conformen

La imatge que tenim als països europeus de les dones magribines és distorsionada o incompleta. La imatge de submissió total és sovint inexacte. Malgrat que els seus drets no estan plenament reconeguts com a drets humans, moltes treballen organitzadament per proporcionar educació a les seves germanes, poder econòmic, respecte als seus drets i per avançar en presència en els llocs de decisió política. La religió no és considerada com un problema per a l'emancipació. Sovint, dones musulmanes proclamen que en cap lloc de l'Alcorà apareix el menyspreu a les dones ni la seva posició secundària. La utilització de les religions com a instrument d'opressió és tan antiga com la humanitat. Nosaltres ho sabem prou bé.

En el moviment pels Drets de les dones hi ha grups molt actius que tenen tot el suport de diverses institucions europees. Donada la fragilitat política dels Ajuntaments moltes entitats femenines treballen al marge, només amb col·laboracions puntuals. L'organització *Enhakil* n'és un exemple clar i mostra l'activitat incansable i la serietat amb la que treballen. Entre 2002 i 2004 va desenvolupar un programa per donar suport a les dones de les zones rurals i conscienciar-les sobre la importància de participar en les eleccions municipals del 2003. El projecte va tenir èxit: 32 dones varen sortir electes a la regió de Marràkesh, davant les 10 de l'anterior mandat. Des d'aleshores es treballa amb continguts formatius que poc tenen a envejar als que aquí es preparen.

Altres experiències a Algèria i Tunísia ens mostren com lluiten perquè sigui realitat la proclamació de què els Drets de les Dones són Drets humans.

Cal anar teixint xarxes de coneixement mutu, de diàleg i de treball entre les dones d'ambdues ribes d'aquest mar que ha de ser més un nexa d'unió que un gran abisme entre els éssers humans, i esperem que en aquesta conferència es produeixin avanços. ■

Els dies 27 i 28 de novembre tindrà lloc la Cimera del Desè Aniversari del Procés de Barcelona i comptarà amb tot un seguit d'actes en paral·lel que pretenen ampliar i complementar la seva dimensió. Destaquen la Conferència Regional Euromed, la Conferència de Ciutats Euromediterrànies Barcelona+10, la Conferència Euromed de Dones Barcelona+10, el Seminari sobre els Mitjans de Comunicació a la Mediterrània i el Concert de Músiques de la Mediterrània.

Informació: <http://www.barcelona10.org>

Mª Dolors Renau i Agnès Céspedes

Es pot ser feminista i islamista?

Les dones musulmanes fan sentir la seva veu en el I Congrés Internacional de Feminisme Islàmic

Els darrers 27, 28 i 29 d'octubre va tenir lloc a Barcelona el Primer Congrés Internacional de Feminisme Islàmic, organitzat per la Junta Islàmica Catalana amb l'objectiu de donar a conèixer a nivell internacional el moviment emergent de les dones musulmanes en pro de la igualtat de drets des de la seva condició de musulmanes a través de l'anomenada "yihad de gènere".

Una vintena de ponents van explicar com musulmanes de tot el planeta estan obligant a fer una relectura de l'Alcorà i qüestionant les interpretacions misògines i masculistes dels textos sagrats: "No estem en contra de l'Islam ni de la manera de viure; estem en contra de la interpretació que no respecta els drets de les dones", va dir Mufliat Fijabi, membre de Baobab, organització de Nigèria on dones musulmanes i cristianes lluiten per acabar amb les lapidacions de dones. Djingarey Maiga, de l'entitat de Malí Femmes et Droits Humains, també va parlar de la seva lluita contra la mutilació genital femenina i contra els matrimonis de conveniència, pràctiques més basades en la tradició que en la religió, ja que a enlloc de l'Alcorà es justifica ni la lapidació ni l'ablació; segons Djingarey, "els homes van ser els primers a interpretar l'Alcorà i ho van fer segons els seus interessos".

Des de l'interior del discurs religiós, ponents procedents de tot el món, des de Malàisia fins a Nigèria, van reclamar una reforma islàmica, amb veus diferents i plurals, perquè les seves circumstàncies són molt diverses entre sí, però portant a terme un activisme gens victimista en situacions sovint molt dures. Segons Valentine Moghadan, de la UNESCO, les musulmanes són "les principals impulsores de les reformes als règims islàmics com ara Iran", i va distingir entre diferents tipus de feminismes convivint al món islàmic: el feminisme islàmic, emmarcat totalment a la religió; el musulmà, que pren algunes referències dels discursos internacionals; i el secular, que separa la religió de les reivindicacions polítiques.

Entre la tradició i la praxis

Una de les protagonistes del Congrés va ser, sens dubte, Amina Wadud, professora d'Estudis Islàmics de la Universitat de Virgínia (EEUU) i musulmana feminista conversa, defensora del matrimoni homosexual i la primera dona en dirigir una pregària mixta oberta a homes i dones a Manhattan. Amb aquest acte va guanyar-se un dur enfrontament amb els sectors més reaccionaris islàmics,

tot convertint-se en una icona dels moviments més progressistes. Autora de *Qur'an and woman*, una relectura de l'Alcorà des d'una perspectiva feminista, Wadud explica: "A l'Alcorà hi ha més versos sobre dones i justícia social que sobre qualsevol altra justícia social, però una cosa és la tradició i altra la praxis i des de fa més de 14 segles no s'ha escrit res sobre interpretacions femenines de l'Alcorà". Segons Wadud, "les musulmanes són més actives que mai en número, i això significa que s'adonen que no tenen veu; aquestes dones no esperen tenir el permís dels homes i això és el que fa la lluita més forta; el feminisme islàmic, però, és un terme encara per resoldre".

Justament, el Congrés de Barcelona es va concloure, per primer cop a Catalunya, amb una oració mixta dirigida per Amina Wadud, i també amb la conclusió que el feminisme islàmic es deriva de la revelació alcorànica i des de la convicció que l'Alcorà no recolza el patriarcat.

Amb més de 400 participants, el I Congrés de Feminisme Islàmic vol iniciar la col·laboració entre les dones musulmanes i el moviment feminista a Catalunya, tot reclamant que el moviment feminista global tingui en compte la diversitat de les lluites feministes com les que es donen dins de l'Islam per tal de construir xarxes i provocar el diàleg en espais comuns. ■

Elena Tarifa

Més informació: www.feminismeislamic.org

Valentine Moghadan, de la UNESCO, va distingir entre diferents tipus de feminismes convivint al món islàmic: el feminisme islàmic, emmarcat totalment a la religió; el musulmà, que pren algunes referències dels discursos internacionals; i el secular, que separa la religió de les reivindicacions polítiques

Assistents al congrés celebrat a Barcelona

Fòrum Social Mundial Manual de resistència contra el domini neoliberal

El Fòrum Social Mundial es va inaugurar al 2001 a Porto Alegre com un moviment global "plural, no governamental i no partidari", compostat per organitzacions i moviments socials que "s'oposen al neoliberalisme i al domini del món pel capital o qualsevol forma d'imperialisme". La pròxima edició tindrà lloc entre els dies 24 i 29 de gener de 2006 i serà policèntrica: succeirà a Bamako (Mali), Caracas (Veneçuela) i Karachi (Paquistàn) simultàniament. Els temes? Poder, política i lluites per l'emancipació social, les estratègies imperials i formes de resistència dels pobles, denúncia de les greus repercussions humanes de la depredació capitalista, proposició d'alternatives... El feminisme i les relacions de gènere impregnaran les temàtiques, en tant que moviment contra la dominació patriarcal i com a eix transversal. ■

www.forumsocialmundial.org

Feminisme acadèmic: activista o disciplinari? La universitat llatinoamericana busca respostes

El paper que ha d'assumir el feminisme acadèmic és el centre de les discussions entre la crítica conservadora i les corrents feministes més radicals. Mentre que els antifeministes opinen que els estudis de gènere no són prou *científics* com per a integrar-los a l'academicisme, els nous feminismes argumenten que la institucionalització els ha distanciat dels seus orígens activistes, per inserir-los al motlle oficial: el patriarcat.

El Seminari Internacional d'Enfocaments Feministes i el segle XXI, que tindrà lloc entre els dies 6 i 9 de desembre a Salvador de Bahia (Brasil), reflexionarà sobre els reptes del feminisme acadèmic per assolir una repercussió real a la vida de les dones, en taules rodones que analitzaran les interseccions entre gènere i política, salut, treball, sexualitat... per extreure'n conclusions que els ajudin a perfilar les properes accions. La Xarxa d'Universitats del Carib i els programes d'estudis de dones i gènere REDEM i REDOR organitzen aquesta trobada internacional per a l'aprofundiment teòric i l'intercanvi d'experiències de llatinoamèrica amb el món. ■

Per a informes i inscripcions, envieu un mail a neim@ufba.br o bé redor@ufba.br

'Mujeres que corren con los lobos' Taller de creixement personal, a Pròleg

“Ser fort no significa fer brotar músculs. Significa trobar-se amb allò negatiu de nosaltres mateixes sense fugir, vivint activament amb la nostra natura salvatge d'una manera pròpia. Significa ser capaç d'aprendre, de sostenir el que sabem. Significa sostenir-se i aprendre”. Aquesta és una de les sentències que s'extreuen del llibre *Mujeres que corren con los lobos*, l'obra de l'escriptora Clarissa Pinkola que ha inspirat un taller de creixement personal en què les participants analitzen les seves vivències quotidianes a través dels records i imatges que evoca la lectura atenta del llibre. Es treballaran especialment els temes eternals de l'amor i la mort, reivindicant la reconciliació amb l'autenticitat primigènica per a gaudir d'una vida interior lliure i creativa.

Es tracta d'un curs trimestral, que s'impartirà tots els dimarts cada dues setmanes a la llibreria del carrer Dagueria nº 13 Barcelona. El preu és de 75 €. ■

Per a més informació: www.llibreriaiproleg.com

Feminismes per al canvi social Trobada Internacional a la UIB

Del 24 al 26 de novembre es celebrarà el IV Congrés Internacional a la UIB, una trobada interdisciplinària on docents de tot el món exposaran les seves investigacions feministes. Els debats i conferències s'estructuraran al voltant de quatre unitats temàtiques. "Dones teixint xarxes històriques" serà el punt d'arrencada, amb una crítica a l'oblit sistemàtic de les dones a la història. Després s'analitzaran les formes d'exclusió que han marcat les relacions de les dones amb l'espai públic i les diverses violències contra les dones a la societat, per acabar contestant aquestes dues preguntes: Com es construeix el moviment feminista? Com es transmet? El Congrés serà també el teló de fons per a la presentació del X Congrés Women's Worlds, que organitzarà la Oficina per a la Igualtat de Gènere de la Universitat Complutense de Madrid al 2008. ■

www.uibcongres.org/audem

Dades desagregades per gènere

L'única forma, a nivell macro, de saber si hi ha discriminació de gènere (i, en cas que n'hi hagi, saber exactament en quines professions, franges d'edat o condicions generals es dóna), és a través de les estadístiques. Unes estadístiques que, encara avui, no existeixen a molts països del món. La raó? Que els ens públics d'aquests països no contemplen el paràmetre *gènere* a l'hora d'enregistrar qualsevol tipus de dades referents a la seva població.

I bé: la bona notícia. I és que a l'Estat de Chihuahua (al nord de Mèxic), s'acaba d'aprovar un dictamen per expedir una llei que farà que aquesta situació canviï. Així, a partir d'ara, tots els organismes públics d'aquest estat estaran obligats a elaborar i a facilitar a tothom que ho sol·liciti informació tècnicament coneguda com a "desagregada per gènere". D'aquesta forma, segons explica el propi dictamen, es podrà tenir informació específica sobre la situació de les dones i les nenes en aquest estat. Un pas elemental i necessari, sens dubte, per poder combatre qualsevol possible desigualtat.

I és que, de fet, aquesta és una de les principals reivindicacions que es van fer ara fa ja 10 anys a la Conferència de Beijing (Xina, 1995). Una reivindicació que, sortosament, a l'Estat espanyol i a la resta d'Europa ja fa anys que hem assolit.

Així, si mirem els més de 400 indicadors estadístics que ofereix l'INE (Institut Nacional d'Estadística), ens adonem que la major part d'ells estan desagregats per gènere. Per entendre millor el que vol dir aquest concepte, vegem-ne un cas concret. Imaginem, per exemple, que volem saber el nombre de professionals sanitaris que estan col·legiats a l'Estat espanyol. Doncs bé, si entrem a la pàgina web de l'INE i busquem aquest indicador, ens trobem que podem consultar-lo de tres formes diferents: per "població total", per "homes" i per "dones". Aquesta és, doncs, una dada que pot ser consultada segons el paràmetre "gènere".

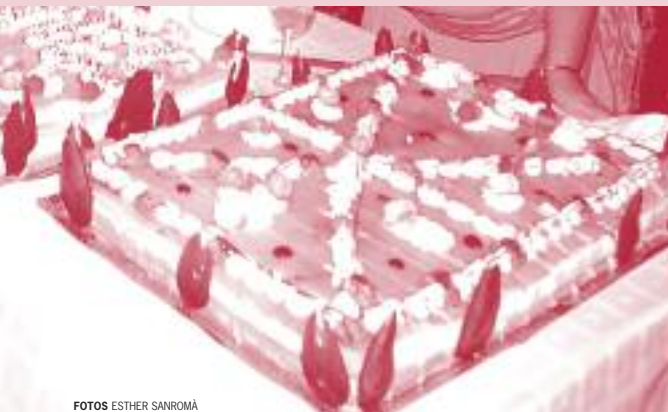
Potser a la lectora o lector d'aquest article li sembli una cosa ben elemental, l'existència d'aquest tipus d'informació desagregada. El cas, però, és que a Chihuahua tot just ara se n'han adonat. I que a la resta de Mèxic (com a molts altres països del món), ni això. ■

Trobada a Mèxic de Dones Periodistes

Del 10 al 12 de novembre, quatre membres de l'ADPC participen en la trobada que organitza a Morelia (Estat de Michoacàn) l'agència de notícies per a dones, CIMAC. L'objectiu d'aquesta trobada és avaluar una dècada de treball realitzat per la Xarxa Nacional i vuit anys de la Xarxa de Periodistes de Mèxic, Centreamèrica i el Carib. En aquesta reunió es vol impulsar la Xarxa Internacional de Dones Periodistes, de la qual forma part la nostra associació. Fan possible aquesta trobada internacional: el Fons de Desenvolupament de NNUU per a la Dona, la Fundació Friedrich Ebert-Mèxic, l'Institut Michoacano de la Mujer i Comunicació i Informació de la Dona Cimac. ■

La violència de gènere, per primer cop a l'agenda dels països iberoamericans

Els passats 14 i 15 d'octubre es va celebrar a Salamanca la Cimera Iberoamericana 2005. Es van dir moltes coses, en aquesta cimera. Per als mitjans de comunicació *tradicionals*, tanmateix, sembla que la trobada va ser monotemàtica: s'han dedicat a posar l'èmfasi només en la reacció dels Estats Units davant el comunicat emès per aquests països sobre el bloqueig de Cuba. No negarem que és important, això, però també ho són d'altres fets que han quedat pràcticament invisibilitzats. Un d'ells ens afecta directament i al damunt és una bona notícia. I és que, per primer cop en la Història, s'ha inclòs en l'agenda de la cimera iberoamericana la lluita contra la violència de gènere. Un tema gens banal, d'altra banda, ja que afecta a més de la meitat de la població dels països llatinoamericans. Celebrem des d'aquí, doncs, la bona nova, i exigim que tot plegat no quedi en una declaració de bones intencions. ■

El pastís d'aniversari

La coordinadora de la revista, Elvira Altés, animant al públic a subscriure's a *Dones*. Diverses sòcies de l'Associació de Dones Periodistes de Catalunya bufant les espelmes del 13è aniversari de l'entitat i del 5è de la revista *Dones*

FOTOS ESTHER SANROMÀ

La festassa de les Periodistes

El passat 15 de setembre es van celebrar conjuntament dos importants aniversaris: el 13è de l'Associació de Dones Periodistes de Catalunya i el 5è de la revista *Dones*. La festa, que va tenir lloc en els Jardins del Palau Robert de Barcelona, va ser presentada per la periodista de Televisió de Catalunya, Isabel Bosch i va comptar amb un emotiu pregó a càrrec de la fotoperiodista Pilar Aymerich.

Personalitats del món polític, cultural, periodístic i social de Catalunya van assistir a la celebració de les dones periodistes. Podem destacar, entre d'altres, la presència del conseller primer de la Generalitat de Catalunya, Josep Bargalló, la consellera de Sanitat de la Generalitat de Catalunya, Marina Geli, la consellera de Benestar i Família, Anna Simó, la presidenta de l'Institut Català de les Dones, Marta Selva, la regidora de Dona i Drets Civils de l'Ajuntament de Barcelona, Pilar Vallugera.

Com cada any, les votacions de les sòcies de l'ADPC van ser clau per lliurar els Premis Periodístics Card, Lliri i Rosa del desert. Per primera vegada en la història dels premis es va ampliar el nombre de guardonats de la categoria de Card i de Lliri.

Enguany, el Premi Card 2005 va ser per en Toni Soler per la baixa representació femenina del programa *El Favorit*, i per la ridiculització dels personatges de *Minoria Absoluta*.

Els programes televisius del Cor, també mereixen El Card, ja que no respecten la dignitat ni la intimitat de les persones, ni es regeixen pel codi deontològic. S'acorda tanmateix fer-li una petita estirada d'orelles a la companya Empar Moliner per la seva manifesta insolidarietat cap a les dones.

El Premi Lliri 2005 se li atorga a Juan José Millás per la sensibilitat dels seus articles cap als temes de gènere. A la Campanya publicitària de Dove, per atrevir-se a trencar estereotips insistint en què la veritable bellesa està en la diversitat. Al Magazine de *La Vanguardia*, per la sèrie "Mujeres que rompen barreras", i a EPS d'*El País*, perquè dedica bona part de les seves pàgines a fer visibles dones i temes de gènere.

La Rosa del desert 2005 se li ha atorgat a Teresa Rubio per la seva tasca com a periodista a favor de la llibertat i de la feina ben feta. ■

Conjunt de premiats i premiades amb els guardons Card, Lliri i Rosa del desert en companyia de Montserrat Puig, presidenta de l'ADPC, Josep Bargalló, conseller primer de la Generalitat de Catalunya, i Isabel Bosch, periodista de Televisió de Catalunya

GUIÓ: JUANMA GALLEGO / DIBUIX: AINA ALBI

Aquesta publicació ha rebut el suport de:

Exposició Fotògrafes pioneres a Catalunya

L'exposició **Fotògrafes pioneres a Catalunya** rescata l'obra desconeguda de les primeres generacions de fotògrafes a Catalunya i exposa, per primera vegada, l'obra inèdita de 12 dones, feta des de mitjans del segle XIX fins al principi de la dècada dels setanta del segle XX.

Carme Gotarde i Camps
Dolores Gil de Pardo
Anaïs Napoleon
Madronita Andreu
Montserrat Vidal i Barraquer
Rosa Szücs de Truñó
Carme García de Ferrando
Maria Serradell i Sureda
Joana Biarnés
Roser Martínez Rochina
Montserrat Sagarra
Roser Oromí Dalmau

Lloc: **Palau Robert**
Segona planta
Passeig de Gràcia, 107
08008 Barcelona
Tel. 93 238 80 91. Fax: 238 40 10
www.gencat.net/probert

Horari: De dilluns a dissabte, de 10 a 19 hores
Diumenges i festius, de 10 a 14,30 hores

Dates: del **20 de desembre** de 2005 a
28 de febrer de 2006